

**PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO
DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA**

Curso 2022-2023

IES FERNANDO ESQUÍO (NEDA)

ÍNDICE

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN	Páx. 3
2. MATERIAS IMPARTIDAS, MEMBROS DO DEPARTAMENTO E DISTRIBUCIÓN HORARIA	Páx. 3
3. OBXECTIVOS	Páx. 4
3.1. Obxectivos xerais da ESO: páx. 4	
3.2. Obxectivos xerais do Bacharelato: páx. 5	
4. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	Páx. 6
5. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL:	Páx. 9
6. CONTIDOS, SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN. APRENDIZAXES IMPRESCINDIBLES	Páx. 9
6.1. Xeografía e Historia, 1º de ESO: páx. 9	
6.2. Xeografía e Historia, 2º de ESO: páx. 9	
6.3. Xeografía e Historia, 3º de ESO: páx. 17	
6.4. Xeografía e Historia, 4º de ESO: páx. 17	
6.5. Historia do Mundo Contemporáneo, 1º de Bacharelato: páx. 27	
6.6. Historia de España, 2º de Bacharelato: páx. 27	
6.7. Xeografía, 2º de Bacharelato: páx. 45	
7. ELEMENTOS TRANSVERSAIS	Páx. 64
7.1. Tratamento e fomento das TIC: páx.65	
7.2. Tratamento e fomento da lectura. Proxecto Lector: páx. 66	
8. METODOLOXÍA	Páx. 67
8.1. Concrecións metodolóxicas e modalidade de ensino presencial: páx. 67	
8.2. Adaptacións metodolóxicas no caso de ter que adoptar unha modalidade de ensino non presencial: páx. 68	
8.3. Adaptacións metodolóxicas no caso de ter que adoptar unha modalidade de ensino semi-presencial e de corentena de parte do alumnado: páx. 70	
9. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS	Páx. 70
10. CRITERIOS DE AVALIACIÓN	Páx.71
10.1. Xeografía e Historia, 1º de ESO: páx. 71	
10.2. Xeografía e Historia, 2º de ESO: páx. 71	
10.3. Xeografía e Historia, 3º de ESO: páx. 72	
10.4. Xeografía e Historia, 4º de ESO: páx. 72	
10.5. Historia do Mundo Contemporáneo, 1º de Bacharelato: páx. 73	
10.6. Historia de España, 2º de Bacharelato: páx. 74	
10.7. Xeografía, 2º de Bacharelato: páx. 75	
10.8. Historia da Arte, 2º de Bacharelato: páx. 76	
11. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DO-CENTE:	Páx.77
12. MEDIDAS DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES	Páx.79
13. ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS EN DETERMINADAS MATERIAS, NO CASO DO BACHARELATO	Páx.80
14. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	Páx.80
15. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES	Páx.81
16. MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN	Páx.81
17. PUBLICIDADE E DIFUSIÓN DA PROGRAMACIÓN	Páx.82

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

A Xeografía e a Historia posúen un valor formativo fundamental para acadar unha educación integral baseada tanto na adquisición de coñecemento coma no desenvolvemento do espírito crítico, da capacidade de razoar e no fomento de valores humanos e sociais, a fin de contribuír á formación dos alumnos e alumnas como cidadáns, dotados de coñecementos, de cultura e de ferramentas para comprender a realidade social pasada, presente e a dos anos e décadas vindeiros.

O marco legal ao amparo do que se desenvolve esta programación son a *Lei Orgánica de Educación 2/2006* e a *Lei Orgánica 3/2020, de 29 de decembro* que a modifica, así como o *Decreto 86/2015, de 25 de xullo*, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.

O IES Fernando Esquío sitúase no concello de Neda, na comarca de Ferrolterra. A maioría do alumnado procede deste municipio, aínda que tamén recibe algúns alumnos dos veciños concellos de Narón e San Sadurniño. Hai bastante heteroxeneidade en canto á extracción socioeconómica do alumnado, aínda que a maioría procede dun contexto sociocultural medio ou medio-baixo, o que redunda na existencia de varios alumnos pouco motivados cara o estudo e que contan con pouca axuda exterior a nivel académico. Tamén hai varios alumnos con escasa dotación de TIC's e dificultades para o acceso a internet.

2. MATERIAS IMPARTIDAS, MEMBROS DO DEPARTAMENTO E DISTRIBUCIÓN HORARIA

As materias impartidas polo Departamento durante este curso son as seguintes:

- Xeografía e Historia, 1º ESO: 2 grupos
- Xeografía e Historia, 2º ESO: 2 grupos
- Xeografía e Historia, 3º ESO: 2 grupos
- Xeografía e Historia, 4º ESO: 2 grupos
- Historia do Mundo Contemporáneo, 1º Bacharelato: 1 grupo
- Historia de España, 2º Bacharelato: 2 grupos
- Xeografía, 2º Bacharelato: 1 grupo
- Historia da Arte, 2º Bacharelato: 1 grupo

Para o presente curso académico, o Departamento de Xeografía e Historia queda conformado cos seguintes docentes:

- Nuria Freire Agrafojo.
- Begoña Rodríguez Cacharrón.
- Víctor Vázquez Rodríguez (Xefe de Departamento)

O número de horas lectivas asignadas ao Departamento ascende a un total de 41, xunto con 21 horas de dirección e 1 hora de xefatura de departamento, arroxando un total de 63 horas. Ademais o departamento faise cargo dunha materia afín de Economía (Economía de 4º de ESO). A distribución horaria queda do seguinte xeito:

Docente	Materias	Cursos	Horas	Total de horas
	Xeografía	2º Bacharelato A e B	4	
	Historia de España	2º Bacharelato A	3	
	Historia de España	2º Bacharelato B	3	

Nuria Freire Agrafojo	Historia do Mundo Contemporáneo	1º Bacharelato B	4	14 + 8 + 1 = 23
	Cargo directivo (Subdirección)		8	
	Titorías		1	
Begoña Rodríguez Cacharrón	Xeografía e Historia	1º ESO A	3	9 + 13 + 1 = 23
	Xeografía e Historia	4º ESO A	3	
	Xeografía e Historia	4º ESO B	3	
	Cargo directivo (Xefatura de estudos)		13	
	Titorías		1	
Víctor Vázquez Rodríguez	Xeografía e Historia	1º ESO B	3	18 + 1 + 1 + 2 = 22
	Xeografía e Historia	2º ESO A	3	
	Xeografía e Historia	2º ESO B	3	
	Xeografía e Historia	3º ESO A	3	
	Xeografía e Historia	3º ESO B	3	
	Economía	4º ESO B	3	
	Xefatura de departamento		1	
	Titorías		1	
	Gardas		2	

3. OBXECTIVOS

3.1. OBXECTIVOS XERAIS DA ESO

De acordo co *Decreto 86/2015*, artigo 2.3, a Educación Secundaria Obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as capacidades que lles permitan:

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- j) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- k) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- l) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- m) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- n) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

3.2. OBXECTIVOS XERAIS DO BACHARELATO

O bacharelato contribuirá a desenvolver no alumnado as capacidades que lle permitan:

- a) Exercer a cidadanía democrática, dende unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

- b) Consolidar unha madurez persoal e social que lles permita actuar de maneira responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades existentes e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas con discapacidade.
- d) Reforzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para aproveitar eficazmente as aprendizaxes e mais como medio para o desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na expresión oral coma na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar eficazmente e con responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de forma solidaria no desenvolvemento e mellora do seu contorno social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais e dominar as habilidades básicas propias da modalidade de bacharelato elixida.
- j) Comprender os elementos e procedementos fundamentais dos métodos científicos e da investigación. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto do medio natural e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- k) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, autoconfianza e sentido crítico.
- l) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o sentido estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- m) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social e impulsar condutas e hábitos saudables.
- n) Reforzar actitudes de respecto e de prevención no ámbito da seguridade viaria.
- o) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

4. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

A Orde ECD/65/2015, de 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, educación secundaria obrigatoria e o bacharelato, establece sete competencias clave no currículo. A materia de Xeografía e Historia contribuirá ao desenvolvemento de ditas competencias do seguinte xeito:

- **Competencia e comunicación lingüística (CCL):** fundamental para a organización do pensamento e a adquisición de calquera tipo de coñecemento. Traballárase mediante a realización de debates e exposicións orais, a lectura e redacción de textos de natureza diversa e o análise e comentario de documentos, imaxes e gráficas.

- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT):** exercitarase mediante a elaboración e interpretación de eixos cronolóxicos e o manexo de magnitudes temporais, a análise e comentario de mapas, o traballo con sistemas de coordenadas, a elaboración e comentario de gráficas e a adquisición de coñecementos orientados á comprensión do mundo físico e natural e a súa conservación e mellora.

- **Competencia dixital (CD):** traballárase a través de actividades orientadas a aprender a obter e procesar información extraída de medios dixitais, a consulta de medios de comunicación dixitais (prensa, televisión, blogs, redes sociais...) e a realización de actividades relacionadas co procesamento de contidos dixitais en distintos formatos (textos, audio, vídeo, imaxes...).

- **Competencia de aprender a aprender (CAA):** supón iniciarse na aprendizaxe autónoma, e abordárase mediante a adquisición e exercicio de técnicas de estudo, o fomento da motivación do alumnado pola materia e o duns hábitos de traballo regulares.

- **Competencias sociais e cívicas (CSC):** especialmente relevantes para a materia de Xeografía e Historia, a cal debe contribuír activamente á comprensión da realidade social e política. Para tal fin, abordaranse contidos orientados á comprensión dos procesos e a organización sociais pasados e presentes, e ao estudo de sistemas políticos, económicos, sociais e culturais de distintos contextos espaciais e temporais. Tamén se levarán a cabo actividades destinadas a promover a comprensión da vida cívica, social e política e a fomentar o espírito crítico do alumnado, tales como o análise crítica e contrastada de información de medios de comunicación e textos diversos ou a realización de debates sobre cuestións de interese socio-político.

- **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (SIEE):** fomentárase mediante a realización de traballos, tanto individuais como en grupo, que requiran desenvolver capacidades de organización e planificación, así como a través do estudo de contidos relacionados coa educación económica e a realización de actividades que requiran o exercicio de capacidades innovadoras e creativas.

- **Competencia en conciencia e expresión culturais (CCEC):** traballárase a través da análise de obras de arte no seu contexto histórico e a realización de actividades dirixidas a fomentar a conciencia social do alumnado respecto do valor do patrimonio histórico-artístico e a importancia da súa conservación.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE DE CADA MATERIA

XEOGRAFÍA E HISTORIA. 1º DE ESO		
COMPETENCIAS CLAVE	Nº ESTÁNDARES	% ESTÁNDARES
Competencia en Comunicación Lingüística (CCL)	13	27%
Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)	22	46%
Competencia Dixital (CD)	15	31%
Competencia Aprender a Aprender (CAA)	37	77%
Competencias Sociais e Cívicas (CSC)	33	69%
Competencia en Conciencia e Expresións Culturais (CCEC)	10	21%

XEOGRAFÍA E HISTORIA. 2º DE ESO

COMPETENCIAS CLAVE	Nº ESTÁNDARES	% ESTÁNDARES
Competencia en Comunicación Lingüística (CCL)	23	53%
Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)	30	70%
Competencia Dixital (CD)	27	56%
Competencia Aprender a Aprender (CAA)	32	74%
Competencias Sociais e Cívicas (CSC)	31	72%
Competencia en Conciencia e Expresións Culturais (CCEC)	5	12%

XEOGRAFÍA E HISTORIA. 3º DE ESO

COMPETENCIAS CLAVE	Nº ESTÁNDARES	% ESTÁNDARES
Competencia en Comunicación Lingüística (CCL)	26	62%
Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)	19	45%
Competencia Dixital (CD)	17	40%
Competencia Aprender a Aprender (CAA)	36	86%
Competencias Sociais e Cívicas (CSC)	29	69%
Competencia de Sentido da Iniciativa e Espírito Emprendedor (CSIEE)	17	40%
Competencia en Conciencia e Expresións Culturais (CCEC)	6	14%

XEOGRAFÍA E HISTORIA. 4º DE ESO

COMPETENCIAS CLAVE	Nº ESTÁNDARES	% ESTÁNDARES
Competencia en Comunicación Lingüística (CCL)	42	67%
Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)	9	14%
Competencia Dixital (CD)	3	5%
Competencia Aprender a Aprender (CAA)	47	75%
Competencias Sociais e Cívicas (CSC)	63	100%
Competencia de Sentido da Iniciativa e Espírito Emprendedor (CSIEE)	3	5%
Competencia en Conciencia e Expresións Culturais (CCEC)	3	5%

HISTORIA DE ESPAÑA. 2º DE BACHARELATO

COMPETENCIAS CLAVE	Nº ESTÁNDARES	% ESTÁNDARES
Competencia en Comunicación Lingüística (CCL)	135	88%
Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)	15	10%
Competencia Dixital (CD)	7	5%
Competencia Aprender a Aprender (CAA)	57	37%
Competencias Sociais e Cívicas (CSC)	152	99%
Competencia de Sentido da Iniciativa e Espírito Emprendedor (CSIEE)	5	3%
Competencia en Conciencia e Expresións Culturais (CCEC)	19	12%

XEOGRAFÍA. 2º DE BACHARELATO

COMPETENCIAS CLAVE	Nº ESTÁNDARES	% ESTÁNDARES
Competencia en Comunicación Lingüística (CCL)	115	93%
Competencia Matemática e Competencias Básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)	115	93%
Competencia Dixital (CD)	113	92%
Competencia Aprender a Aprender (CAA)	97	79%
Competencias Sociais e Cívicas (CSC)	5	4%
Competencia de Sentido da Iniciativa e Espírito Emprendedor (CSIEE)		
Competencia en Conciencia e Expresións Culturais (CCEC)		

5. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL

Durante os primeiros días do curso, o profesorado de cada grupo realizará unha avaliación inicial para coñecer o nivel de partida de cada alumno. Para iso realizarase unha proba diagnóstica nas primeiras sesións que permita comprobar grao de adquisición dos coñecementos e competencias do curso ou cursos anteriores. Esta proba terá unicamente carácter orientativo, e non será tida en conta para o cálculo da cualificación das avaliacións parciais ou ordinaria.

Para a realización da avaliación inicial tamén se terá en conta o desempeño do alumnado durante as primeiras clases do curso, así como os informes que poidan constar deles do curso anterior.

No caso de detectarse carencias relevantes que poidan lastrar a aprendizaxe dalgún alumno durante o presente curso, o profesor valorará a opción de aplicar as medidas de reforzo que estime oportunas, para o que poderá contar co asesoramento do Departamento didáctico e do Departamento de Orientación.

6. CONTIDOS, SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN. APRENDIZAXES

6.1. XEOGRAFÍA E HISTORIA, 1º ESO

No presente curso académico a programación desta materia será introducida na aplicación **PROENS**.

6.2. XEOGRAFÍA E HISTORIA, 2º ESO

De acordo co *Decreto 86/2015, de 25 de xuño*, na materia de Xeografía e Historia de 2º de ESO corresponde traballar o Bloque I, o medio físico, no que se traballa a Xeografía Física da Península Ibérica, o Bloque II, o espazo humano, no que se abordan contidos de Xeografía Humana (poboación, urbana...), e o Bloque III, a Historia, que versa sobre Historia Medieval universal e da Península Ibérica.

Os contidos organizaranse nas seguintes unidades didácticas:

UNIDADE 1: ALTA IDADE MEDIA E FEUDALISMO

Contidos: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.6, B3.7, B3.8, B3.9, B3.12

- A Idade Media: concepto e etapas. Características da Alta Idade Media.
- A fragmentación do mundo romano: caída do Imperio Romano Romano de Occidente, invasións e reinos xermánicos, Imperio Bizantino.
- O Islam: orixe, características, expansión.
- A arte islámica.

- A Europa feudal: o Imperio carolinxio, as segundas invasións, o sistema feudal e as súas características, a sociedade estamental.

Criterios de avaliación: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.6, B3.7, B3.8, B3.9, B3.12

UNIDADE 2: AL-ANDALUS E OS REINOS CRISTIÁNS DA PENÍNSULA IBÉRICA

Contidos: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.9, B3.10

- A invasión musulmá. Al-Ándalus: evolución política, cultura e sociedade.
- Os reinos cristiáns do norte: aparición e consolidación. Características políticas, culturais e socioeconómicas. O Camiño de Santiago.
- A Reconquista e a repoboación: concepto, etapas e características.

Criterios de avaliación: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.9, B3.10

UNIDADE 3: A ARTE ROMÁNICA

Contidos: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.12

- Características xerais da arte románica.
- A arquitectura románica.
- A escultura románica.
- A pintura románica.

Criterios de avaliación: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.12

UNIDADE 4: A PLENA E A BAIXA IDADE MEDIA

Contidos: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.10, B3.11

- O desenvolvemento económico da Plena Idade Media: transformacións agrarias e comerciais.
- O crecemento das cidades. As cidades medievais. Os gremios.
- A cultura na Plena e na Baixa Idade Media.
- A política na Baixa e na Idade Media: consolidación das monarquías feudais, aparición dos parlamentos.
- A crise baixomedieval.
- A Península Ibérica na Plena e Baixa Idade Medias: evolución, características, arte, cultura.

Criterios de avaliación: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.10, B3.11

UNIDADE 5: A ARTE GÓTICA

Contidos: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.12

- Características xerais da arte gótica.
- A arquitectura gótica.
- A escultura gótica.
- A pintura gótica.

Criterios de avaliación: B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.12

UNIDADE 6: XEOGRAFÍA FÍSICA DA PENÍNSULA IBÉRICA

Contidos: B1.1, B1.2, B1.3, B1.4, B1.5, B1.6, B1.7, B2.8

- O relevo da Península Ibérica: características xerais, principais unidades.
- O relevo de Galicia: características xerais e principais unidades.
- O clima: concepto de clima e tempo, factores e elementos do clima, principais variantes climáticas do mundo. Análise de climogramas.
- O clima na Península Ibérica: factores e elementos do clima peninsular, interpretación de mapas sinópticos da Península, principais variantes climáticas peninsulares, análise e interpretación de climogramas.
- Hidrografía da Península Ibérica: características, vertentes, ríos principais. A hidrografía de Galicia.
- Os medios naturais da Península Ibérica: o medio atlántico, mediterráneo, interior, de montaña e subtropical.

Criterios de avaliación: B1.1, B1.2, B1.3, B1.4, B1.5, B1.6, B1.7, B2.8

UNIDADE 7: A POBOACIÓN

Contidos: B1.1, B2.1, B2.2, B2.3, B2.4

- A distribución da poboación mundial. A densidade de poboación.
- A dinámica da poboación: concepto, elementos, cálculo e interpretación de indicadores demográficos.
- A estrutura da poboación. Estrutura biolóxica da poboación. Elaboración e análise de pirámides de poboación.
- A evolución da poboación: países desenvolvidos e non desenvolvidos. O modelo e transición demográfica.
- Os movementos migratorios: conceptos, tipos, causas, consecuencias.
- A poboación europea, española e galega: características, distribución, dinámica...
- Localización dos Estados do mundo e das comunidades autónomas de España.

Criterios de avaliación: B1.1, B2.1, B2.2, B2.3, B2.4

UNIDADE 8: XEOGRAFÍA URBANA

Contidos: B1.1, B2.5, B2.6, B2.7.

- Espazo rural e espazo urbano. Concepto de cidade. Taxa de urbanización.
- As cidades: funcións, estrutura e morfoloxía. Análise e interpretación de planos urbanos.
- Tipoloxía e xerarquía mundial das cidades.
- As cidades europeas, españolas e galegas.

Contidos: B1.1, B2.5, B2.6, B2.7.

TEMPORALIZACIÓN

Decidiuse adicar a primeira parte do curso ao bloque de Historia, como continuidade do curso anterior, e deixar o bloque de Xeografía para a parte final, o que permitirán enlazar máis doadamente co curso seguinte, adicado maioritariamente á Xeografía. Por tanto, a secuenciación e temporalización dos contidos será como sigue:

AVALIACIÓNS	BLOQUES	UDs	Nº DE SESIÓNS
1ª Avaliación	Bloque III: a Historia	1	12
		2	12

		3	9
2ª Avaliación	Bloque III: a Historia	4	12
		5	9
	Bloque I: o medio físico	6	11
3ª Avaliación	Bloque II: o espazo humano	7	16
		8	16

CONTIDOS MÍNIMOS:

- Dominio dun vocabulario histórico, artístico e xeográfico básico e correcta expresión.
- Localización xeográfica e cronolóxica axeitada.
- Identificación e ubicación xeográfica dos principais pobos, sociedades e culturas que se desenvolveron no mundo e na Península Ibérica na época medieval e analizar algunhas das súas características principais.
- Orixe, expansión e características políticas, económicas e relixiosas do islam, así como a expansión e etapas deste na época medieval.
- Aspectos socioeconómicos, políticos e ideolóxicos da época medieval, e a súa evolución ao longo do tempo.
- Identificación das etapas nas que se divide a Idade Media, coas súas características, cronoloxía e procesos principais.
- Busca, obtención e procesamento de información do contorno, de fontes escritas, iconográficas, gráficas e audiovisuais.
- Elementos básicos que caracterizan os estilos artísticos medievais e interpretación de obras significativas considerando o seu contexto. Valoración da herdanza cultural e do patrimonio artístico como riqueza que hai que preservar e colaborar na súa conservación.
- Coñecer os elementos básicos da sociedade, a economía e o poder na Europa feudal.
- Coñecer os rasgos das vilas, da cidade e o intercambio comercial.
- Características e etapas principais do devir histórico da Europa, a España e a Galicia medievais.
- Rasgos do relevo e a hidrografía de España e de Galicia, situando os principais accidentes xeográficos e ríos deses territorios.
- Identificación das principais variedades climáticas e bioxeográficas do mundo e análise climogramas, mapas sinópticos e imaxes de paisaxes naturais.
- Identificación das principais variedades climáticas e bioxeográficas da Península Ibérica e análise climogramas, mapas sinópticos e imaxes de paisaxes naturais.
- Principais factores que condicionan a diversidade climática peninsular e galega e os elementos que caracterizan os climas peninsulares.
- Conceptos básicos de demografía, sabendo aplicalos á comprensión dos comportamentos demográficos actuais, análise e valoración das súas consecuencias no mundo, en España e en Galicia.
- Elaboración e interpretación de datos e gráficos de demografía
- Principais características da mobilidade da poboación no decurso da historia: modalidades, etapas, causas e consecuencias.
- Aspectos da organización urbana, o espazo urbano e evolución e analizar exemplos concretos. Análise e interpretación de planos urbanos.
- Interpretar e analizar gráficos, mapas e debuxos que teñan relación cos temas tratados.
- Localización xeográfica dos países do mundo.

RELACIÓN DOS CONTIDOS COS CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE. APRENDIZAXES IMPRESCINDIBLES

** Indícanse en negra as aprendizaxes considerables imprescindibles en caso de terse que adoptar unha modalidade de docencia non presencial.*

*** De acordo co establecido na Disposición transitoria segunda bis da Lei Orgánica 3/2020, de 29 de decembro, pola que se modifica a Lei Orgánica 2/2006, de 3 de maio, de Educación, os estándares de aprendizaxe terán un carácter meramente orientativo, e non un elemento integrante e avaliable do currículo.*

Xeografía e Historia. 2º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA

	Xeografía e Historia. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> e f g m 	Ibérica e de Galicia.			<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CD
<ul style="list-style-type: none"> b e f g h m 	<ul style="list-style-type: none"> B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CD CCL
Bloque 2. O espazo humano				
<ul style="list-style-type: none"> b c e f g 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD
<ul style="list-style-type: none"> b c e f g h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Poboación europea: distribución e evolución. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL CSC CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD CCL
<ul style="list-style-type: none"> b c e f g h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD CCL
			<ul style="list-style-type: none"> XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD CCL
<ul style="list-style-type: none"> b c e f g h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD CCL

	Xeografía e Historia. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Proceso de urbanización no planeta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica. XHB2.6.1. Resume elementos ▪ que diferencien o urbano e o ▪ rural en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Paisaxes no territorio español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Principais retos e problemas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas es- 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA

Xeografía e Historia. 2º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> c e f g h m ñ 	ambientais en España.	retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.	pañolas segundo a súa actividade económica.	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CSC CD CCL
Bloque 3. A Historia				
<ul style="list-style-type: none"> f l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCEC
<ul style="list-style-type: none"> g l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
			<ul style="list-style-type: none"> XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
<ul style="list-style-type: none"> l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMC CT
			<ul style="list-style-type: none"> XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMC CT
<ul style="list-style-type: none"> f l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMC CT
<ul style="list-style-type: none"> l h ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Vocabulario histórico e artístico. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL
<ul style="list-style-type: none"> g l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media). 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
<ul style="list-style-type: none"> a c d g l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
<ul style="list-style-type: none"> a c d g l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Feudalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
<ul style="list-style-type: none"> a c 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al- 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCEC

	Xeografía e Historia. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> d f h l n 	Andalus e dos reinos cristiáns.	socioeconómicos, políticos e culturais.	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCEC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> g h l n ñ 	B3.10. Reconquista e repoboación.	B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus.	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CSA
			<ul style="list-style-type: none"> XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCEC CCL
l	B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.	B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.	XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	CSC
<ul style="list-style-type: none"> l h n ñ 	B3.12. Arte románica, gótica e islámica.	B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCEC CCL

6.3. XEOGRAFÍA E HISTORIA, 3º ESO

No presente curso académico a programación desta materia será introducida na aplicación **PROENS**.

6.4. XEOGRAFÍA E HISTORIA, 4º ESO

De acordo co *Decreto 86/2015, de 25 de xuño*, na materia de Xeografía e Historia de 4º de ESO corresponde traballar contidos de Historia Contemporánea universal e de España e Galicia. O período comprendido abrangue desde o século XVIII ata o mundo actual, polo que se trata de contidos fundamentais para a formación cultural e cívico-social do alumnado. Os contidos do Bloque 10 son comúns a todas as unidades didácticas, así que non se sinalan especificamente.

Os contidos organizaranse nas seguintes unidades didácticas:

UNIDADE 1: A CRISE DO ANTIGO RÉXIME

Contidos: B1.1, B1.2, B1.3

- O século XVII: características xerais.
- O Antigo Réxime: absolutismo monárquico, economía agraria de subsistencia e sociedade estamental.
- O parlamentarismo inglés.
- A Ilustración: concepto, ideas e figuras principais. O despotismo ilustrado.
- A España e a Galicia do século XVIII: a Guerra de Sucesión e a chegada dos Borbóns.
- Cultura e ciencia nos séculos XVII e XVIII: revolución científica, arte barroca, arte neoclásica.

Criterios de avaliación: B1.1., B1.2, B1.3

UNIDADE 2: AS REVOLUCIÓNS DO SÉCULO XVIII

Contidos: B2.1, B2.2., B3.1, B3.2, B3.4

- A Revolución Industrial: concepto, orixe e causas. A revolución agrícola e a revolución demográfica.
- A Primeira Revolución Industrial: desenvolvemento, avances principais, sectores máis relevantes e características. A revolución dos transportes. A difusión da Revolución Industrial.
- A Revolución Americana: causas, desenvolvemento e consecuencias. O novo sistema político dos EE.UU.
- A Revolución Francesa: causas, desenvolvemento e consecuencias.
- A industrialización en España e Galicia.

Criterios de avaliación: B2.1, B2.2., B3.1, B3.2, B3.4

UNIDADE 3: LIBERALISMO E NACIONALISMO. AS ONDAS REVOLUCIONARIAS DO SÉCULO XIX

Contidos: B2.1, B2.2, B4.5

- Ideas principais do liberalismo político e económico.
- A Europa napoleónica.
- O Congreso de Viena e a Restauración absolutista.
- O ciclo revolucionario liberal: as revolucións de 1820, 1830 e 1848. As ideas demócratas: diferenzas e similitudes co liberalismo.
- O nacionalismo: concepto, ideas, principais movementos nacionalistas no século XIX.
- Evolución política de España no século XIX: a construción do Estado liberal.
- A arte do Romanticismo.

Criterios de avaliación: B2.1, B2.2, B4.5.

UNIDADE 4. A NOVA SOCIEDADE DE CLASES NO SÉCULO XIX

Contidos: B3.3, B4.5.

- Consecuencias demográficas e sociais da Revolución Industrial.
- As novas clases sociais: burguesía e proletariado.
- Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).
- Orixes do feminismo e a loita polo sufraxio feminino.
- A arte no século XIX.

Criterios de avaliación: B3.3, B4.5.

UNIDADE 5: A SEGUNDA REVOLUCIÓN INDUSTRIAL E O IMPERIALISMO

Contidos: B3.2, B4.1, B4.2.

- A Segunda Revolución Industrial: desenvolvemento, avances principais, sectores máis relevantes e características.
- As grandes potencias na segunda metade do século XIX.
- O imperialismo: concepto, causas, consecuencias, os grandes imperios, os tipos de colonias.

Criterios de avaliación: B3.2, B4.1, B4.2.

UNIDADE 6: A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL

Contidos: B4.3

- A Primeira Guerra Mundial: causas, desenvolvemento e consecuencias.

- A Paz de París.

Criterios de avaliación: B4.3

UNIDADE 7. A REVOLUCIÓN RUSA E A CREACIÓN DA URSS

Contidos: B4.4

- A Revolución Rusa: a Rusia zarista, a revolución de 1905, causas da revolución, as revolucións de febreiro e outubro de 1917.
- A guerra civil, o comunismo de guerra e o nacemento da URSS.
- A formación da URSS, a NEP e os comezos da era Stalin.

Criterios de avaliación: B4.4

UNIDADE 8: O PERÍODO DE ENTREGUERRAS

Contidos: B5.1, B5.2

- A posguerra en Europa: crise e recuperación. A hiperinflación alemana.
- Os Felices Anos 20.
- O crack de 1929 e a Gran Depresión: concepto, causas, difusión e características. O New Deal.
- A crise das democracias e o auxe das ditaduras. Autoritarismo e totalitarismo.
- O fascismo italiano: establecemento, evolución e ideas e características.
- O nazismo: establecemento, evolución e ideas e características.

Criterios de avaliación: B5.1, B5.2

UNIDADE 9: ESPAÑA NA ÉPOCA DE ENTREGUERRAS: SEGUNDA REPÚBLICA E GUERRA CIVIL

Contidos: B5.3

- A crise da Restauración e a ditadura de Primo de Rivera.
- A Segunda República: establecemento, etapas e reformas.
- A Guerra Civil: causas, bandos e consecuencias.

Criterios de avaliación: B5.3

UNIDADE 10: A SEGUNDA GUERRA MUNDIAL

Contidos: B6.1, B6.2, B6.3

- A Segunda Guerra Mundial: causas, bandos, desenvolvemento, e consecuencias.
- O Holocausto.
- A organización da paz: conferencias de paz, a ONU e a nova orde mundial.

Criterios de avaliación: B6.1, B6.2, B6.3

UNIDADE 11: A GUERRA FRÍA E A DESCOLONIZACIÓN

Contidos: B6.4, B6.5, B7.1, B7.2, B8.2

- A Guerra Fría: concepto, causas e características.
- O mundo bipolar e a política de bloques: ideoloxías e alianzas.

- A evolución da Guerra Fría: os primeiros conflitos (a guerra civil en Grecia, o bloqueo de Berlín, o establecemento do maoísmo en China, a Guerra de Corea), a coexistencia pacífica e a crise dos mísiles, o re-crudecemento da Guerra Fría nos anos 70 e 80, e o final da Guerra Fría.
- A caída do bloque oriental.
- A descolonización: concepto, causas, desenvolvemento e consecuencias. O Terceiro Mundo.

Criterios de avaliación: B6.4, B6.5, B7.1, B7.2, B8.2

UNIDADE 12. O FRANQUISMO E A TRANSICIÓN

Contidos: B7.3, B8.3

- O franquismo: características e etapas.
- A represión franquista e a memoria histórica.
- A Transición: concepto e desenvolvemento. A Constitución de 1978. A evolución da democracia en España ata a actualidade.
- Galicia na segunda metade do século XX.

Criterios de avaliación: B7.3, B8.3

UNIDADE 13: O MUNDO ACTUAL

Contidos: B8.1, B8.4, B9.1, B9.2, B9.3.

- Europa: o Estado de benestar, a crise de 1973. A UE: construción e funcionamento.
- Os Estados Unidos: evolución interna desde os anos 90 ata hoxe. A política internacional.
- Asia, África e América no mundo actual.
- A globalización e os cambios tecnolóxicos.

Criterios de avaliación: B8.1, B8.4, B9.1, B9.2, B9.3.

TEMPORALIZACIÓN

Para o desenvolvemento dos contidos decidiuse empregar un criterio eminentemente cronolóxico, a fin de facilitar ao alumnado a comprensión dos procesos e a súa sucesión. Por tanto, a secuenciación e temporalización dos contidos sería como segue:

AVALIACIÓNS	UNIDADES DIDÁCTICAS	Nº DE SESIÓNS
1ª avaliación	1	8
	2	9
	3	9
	4	8
2ª avaliación	5	7
	6	6
	7	6
	8	7
	9	7
3ª avaliación	10	8
	11	9
	12	9
	13	8

CONTIDOS MÍNIMOS:

- Dominio dun vocabulario histórico, artístico e xeográfico básico, expresado con corrección.
- Redacción clara e ordenada dun epígrafe dun tema ou unha interpretación a partir dun texto, dunha fotografía ou calquera outra fonte.
- Ordenación cronolóxica dos principais feitos históricos e recoñecer os principais protagonistas da historia.
- Identificación e análise dos movementos artísticos e obras de arte máis representativas de cada período e os autores, relacionándoos cos contextos históricos nos que se desenvolven así con influencias anteriores e posteriores.
- Elaboración de comentarios básicos de textos, gráficos, mapas e imaxes.
- Elementos básicos e ideolóxicos do Antigo Réxime.
- Principios do absolutismo monárquico e da monarquía parlamentaria.
- Principios da Ilustración e o Despotismo Ilustrado, protagonistas e influencia posterior.
- A dinástica borbónica en España: orixe e principais características da súa política interna e externa.
- Características e acontecementos principais das revolucións políticas do XVIII e XIX: a Americana (causas, desenvolvemento e consecuencias), a Francesa (antecedentes, proceso e consecuencias) e o ciclo revolucionario liberal, coñecendo os principios ideolóxicos básicos que definen ao liberalismo e a democracia.
- Política napoleónica: trazos principais e novo mapa político.
- Características da Europa da Restauración. O avance do liberalismo, o nacionalismo.
- Características da Revolución Industrial (primeira e segunda): factores, localización, medios, sectores e as consecuencias como o capitalismo industrial, a sociedade de clases e o movemento obreiro.
- Trazos ideolóxicos que definen ao marxismo e o anarquismo.
- Principais trazos do nacionalismo en Europa (Alemaña e Italia) e o imperialismo europeo (orixe, posesións e organización).
- Desenvolvemento do Estado liberal na España do XIX: Guerra de Independencia, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812. A pugna entre absolutistas e liberais. A Gloriosa Revolución e o Sexenio Democrático. A Restauración.
- Causas e consecuencias do imperialismo, tipos de colonias e principais imperios coloniais e territorios polos que se expandiron.
- Causas, desenvolvemento e consecuencias da I Guerra Mundial.
- Características e consecuencias da Paz de París.
- Principais feitos, características, personaxes e consecuencias das revolucións rusas e características do sistema político e económico establecido tras outubro de 1917.
- Evolución da economía durante o período de entreguerras: o crecemento dos Felices Anos 20, o crack de 1929 e a Gran Depresión.
- Auxe dos autoritarismos e totalitarismos. Características e ideas principais do fascismo e o nazismo.
- Causas, desenvolvemento e consecuencias da II Guerra Mundial.
- A paz tras a Segunda Guerra Mundial: conferencias de paz, a ONU.
- Principais trazos da España do primeiro terzo do século XIX. As reformas da Segunda República.
- Causas e consecuencias da Guerra Civil.
- Características e desenvolvemento do franquismo.
- A Transición: desenvolvemento, características do sistema democrático español.
- Características, etapas, causas e desenvolvemento da Guerra Fría.
- Trazos fundamentais da descolonización.
- Principais características das realidades actuais das principais potencias mundiais e derradeiros acontecementos, conflitos e transformacións.

RELACIÓN DOS CONTIDOS COS CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE. APRENDIZAXES IMPRESCINDIBLES

** Indícanse en negriña as aprendizaxes considerables imprescindibles en caso de terse que adoptar unha modalidade de docencia non presencial.*

*** De acordo co establecido na Disposición transitoria segunda bis da Lei Orgánica 3/2020, de 29 de decembro, pola que se modifica a Lei Orgánica 2/2006, de 3 de maio, de Educación, os estándares de aprendizaxe terán un carácter meramente orientativo, e non un elemento integrante e avaliable do currículo.*

	Xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789			
<ul style="list-style-type: none">acdghlñ	<ul style="list-style-type: none">B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	<ul style="list-style-type: none">B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.	<ul style="list-style-type: none">XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCLCSCCAACCL
<ul style="list-style-type: none">fhlnñ	<ul style="list-style-type: none">B1.2. Ilustración.	<ul style="list-style-type: none">B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	<ul style="list-style-type: none">XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	<ul style="list-style-type: none">CSCCCECCCL
<ul style="list-style-type: none">fgln	<ul style="list-style-type: none">B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII.	<ul style="list-style-type: none">B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.	<ul style="list-style-type: none">XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empirismo e o método científico nunha variedade de áreas.	<ul style="list-style-type: none">CSCCMCCTCAACSCCMCCT
	Bloque 2. A era das revolucións liberais			
<ul style="list-style-type: none">acdghl	<ul style="list-style-type: none">B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo,nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	<ul style="list-style-type: none">B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	<ul style="list-style-type: none">XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCLCSCCAACCL
<ul style="list-style-type: none">acdghlñ	<ul style="list-style-type: none">B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español	<ul style="list-style-type: none">B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	<ul style="list-style-type: none">XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCLCSCCAACCLCSCCAACCL

	Xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 3. A Revolución Industrial			
<ul style="list-style-type: none"> f g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
			<ul style="list-style-type: none"> XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> a c d h l m 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización). 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CSIEE CCL
<ul style="list-style-type: none"> l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso? 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
<ul style="list-style-type: none"> g l m 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. A ciencia no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CMCCT
	Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial			
<ul style="list-style-type: none"> g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influiría na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
			<ul style="list-style-type: none"> XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> g l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
<ul style="list-style-type: none"> g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
			<ul style="list-style-type: none"> XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
			<ul style="list-style-type: none"> XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> a c 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Revolución Rusa. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA

	Xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ g▪ h▪ l		Rusa.	e na actualidade.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL
<ul style="list-style-type: none">▪ g▪ h▪ l▪ n	<ul style="list-style-type: none">▪ B4.5. A arte no século XIX.	<ul style="list-style-type: none">▪ B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA▪ CCL▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA▪ CCL▪ CCEC
	Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945)			
<ul style="list-style-type: none">▪ g▪ h▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.	<ul style="list-style-type: none">▪ B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA▪ CCL
<ul style="list-style-type: none">▪ a▪ c▪ d▪ h▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.	<ul style="list-style-type: none">▪ B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CCL
<ul style="list-style-type: none">▪ a▪ c▪ d▪ g▪ h▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B5.3. II República española e a Guerra Civil.	<ul style="list-style-type: none">▪ B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA▪ CCL
	Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)			
<ul style="list-style-type: none">▪ g▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B6.1. Orixes da II Guerra Mundial.	<ul style="list-style-type: none">▪ B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA
<ul style="list-style-type: none">▪ g▪ h▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.	<ul style="list-style-type: none">▪ B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC▪ CAA▪ CCL

	Xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none">XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCL
<ul style="list-style-type: none">adl	<ul style="list-style-type: none">B6.3. O Holocausto.	<ul style="list-style-type: none">B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	<ul style="list-style-type: none">XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	<ul style="list-style-type: none">CSC
<ul style="list-style-type: none">ghl	<ul style="list-style-type: none">B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	<ul style="list-style-type: none">B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	<ul style="list-style-type: none">XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCL
			<ul style="list-style-type: none">XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCL
<ul style="list-style-type: none">adghl	<ul style="list-style-type: none">B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África.	<ul style="list-style-type: none">B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	<ul style="list-style-type: none">XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	<ul style="list-style-type: none">CSCCCL
			<ul style="list-style-type: none">XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	<ul style="list-style-type: none">CSCCAA
	Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético			
<ul style="list-style-type: none">adghl	<ul style="list-style-type: none">B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	<ul style="list-style-type: none">B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa.	<ul style="list-style-type: none">XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCL
			<ul style="list-style-type: none">XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	<ul style="list-style-type: none">CSC
<ul style="list-style-type: none">fghlm	<ul style="list-style-type: none">B7.2. Crise do petróleo (1973).	<ul style="list-style-type: none">B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	<ul style="list-style-type: none">XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCL
<ul style="list-style-type: none">acdghlñ	<ul style="list-style-type: none">B7.3. Ditadura de Franco en España.	<ul style="list-style-type: none">B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.	<ul style="list-style-type: none">XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	<ul style="list-style-type: none">CSC
			<ul style="list-style-type: none">XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	<ul style="list-style-type: none">CSCCAACCL
	Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI			
<ul style="list-style-type: none">adgl	<ul style="list-style-type: none">B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	<ul style="list-style-type: none">B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	<ul style="list-style-type: none">XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	<ul style="list-style-type: none">CSCCAA
			<ul style="list-style-type: none">XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	<ul style="list-style-type: none">CSC
<ul style="list-style-type: none">a	<ul style="list-style-type: none">B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuen-	<ul style="list-style-type: none">B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e	<ul style="list-style-type: none">XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios produci-	<ul style="list-style-type: none">CSC

	Xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> d g h l 	cias.	outros réximes socialistas.	dos tralo colapso da URSS.	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> a c d g h l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982). 	<ul style="list-style-type: none"> B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
			<ul style="list-style-type: none"> XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> a c d g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B8.4. Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional. 	<ul style="list-style-type: none"> B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI				
<ul style="list-style-type: none"> e g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.1. A globalización económica: concepto e características. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CD CCL CAA CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> e f g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> e g h l m ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidade do espazo globalizado. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CD CAA CCL CMCCT CSIEE
Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía				

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> g h l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía. 	<ul style="list-style-type: none"> B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT CAA CCL
			<ul style="list-style-type: none"> XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
			<ul style="list-style-type: none"> XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT CAA
<ul style="list-style-type: none"> f l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B10.2. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> f l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B10.3. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). 	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> h l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea. 	<ul style="list-style-type: none"> B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL

6.5. HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO, 1º DE BACHARELATO

No presente curso académico a programación desta materia será introducida na aplicación **PROENS**.

6.6. HISTORIA DE ESPAÑA, 2º DE BACHARELATO

De acordo co *Decreto 86/2015, de 25 de xuño*, na materia de Historia de España 2º de Bacharelato corresponde traballar a historia de España desde a Prehistoria ata a época actual.

Os contidos organizaranse nas seguintes unidades didácticas:

UNIDADE 1: PREHISTORIA E HISTORIA ANTIGA

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B1.1

- O Paleolítico e o Neolítico na Península Ibérica: diferenzas, cambios e principais características e culturas. O megalitismo.
- A Idade dos Metais: Calcolítico, Bronce e Ferro. Os pobos prerromanos (tipos, características, distribución xeográfica).
- A conquista romana: causas e etapas. A romanización: concepto e axentes (organización político-administrativa do territorio, lingua, cultura, obras públicas, relixión...), a nova sociedade, e economía romanas.

- A Península na Tardoantigüidade: invasións xermánicas, o reino suevo, formación do reino visigodo. Características e organización política da monarquía e o reino visigodos.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B1.1

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB1.1.1, HEB1.1.2, HEB1.1.3, HEB1.1.4, HEB1.1.5, HEB1.1.6, HEB1.1.7, HEB1.1.8, HEB1.1.9, HEB1.1.10, HEB1.1.11, HEB1.1.12.

UNIDADE 2: A IDADE MEDIA

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B2.1, B2.2, B2.3, B2.4, B2.5.

- Al-Ándalus: conquista musulmá da Península, evolución política da Hispania islámica, características económicas, sociais e culturais.
- Os reinos cristiáns do norte: aparición e consolidación, características políticas, culturais e socioeconómicas. O Camiño de Santiago.
- A Reconquista e a repoboación: concepto, etapas e características.
- A Baixa Idade Media: crises demográficas, conflictividade social e política. As revoltas irmandiñas.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B2.1, B2.2, B2.3, B2.4, B2.5.

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB2.1.1, HEB2.1.2, HEB2.1.3, HEB2.1.4, HEB2.2.1, HEB2.2.2, HEB2.2.3, HEB2.2.4, HEB2.3.1, HEB2.4.1, HEB2.5.1, HEB2.5.2.

UNIDADE 3: OS SÉCULOS XVI E XVII: A MONARQUÍA HISPÁNICA

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B3.1, B3.2, B3.3, B3.4, B3.5, B3.12

- Os Reis Católicos e o seu novo modelo político: unión dinástica, reformas político-administrativas, expansión territorial e relacións internacionais.
- Os Austrias Maiores e a formación do Imperio Español: o Imperio Universal de Carlos I, (herdanzas territoriais, modelo político e administrativo, conflitos internos e exteriores) e o Imperio Hispánico de Filipe II (cambios territoriais, conflitos internos e exteriores).
- O descubrimento, conquista e colonización de América e do Pacífico. A organización das Indias Occidentais.
- Os Austrias Menores: os validos e a crise do século XVII (crise demográfica e económica, problemas facendísticos, conflitos interiores e exteriores). Os proxectos de reforma do conde-duque de Olivares e as revoltas de 1640. Carlos II e o problema sucesorio.
- A cultura no Século de Ouro.
- Galicia no reinado dos Habsburgo: economía (a agricultura e as súas transformacións, a pesca) e sociedade (estrutura social, sociedade rendista e aparición da fidalguía).

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B3.1, B3.2, B3.3, B3.4.

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB3.1.1, HEB3.1.2, HEB3.1.3, HEB3.2.1, HEB3.2.2, HEB3.2.3, HEB3.3.1, HEB3.3.2, HEB3.3.3, HEB3.3.4, HEB3.3.5, HEB3.3.6, HEB3.4.1.

UNIDADE 4: O SÉCULO XVIII

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B4.1, B4.2, B4.3, B4.4, B4.5.

- A Guerra de Sucesión: cambio dinástico, conflito interno e europeo, bandos e desenvolvemento. A Paz de Utrecht e o novo equilibrio europeo. Os Pactos de Familia con Francia.

- A nova monarquía borbónica: absolutismo, centralismo e reformismo. Os Decretos de Nova Planta e as súas consecuencias. O reformismo borbónico: reformas, despotismo ilustrado, regalismo e resistencias. As novas relacións coas Indias. Economía e política económica.
- A Galicia do século XVIII: cambios económicos e reformismo borbónico (matrícula do mar, arsenal de Ferrol, apertura do comercio colonial).
- A Ilustración: ideas fundamentais do pensamento ilustrado, características e principais expoñentes da Ilustración española.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B4.1, B4.2, B4.3, B4.4, B4.5

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB4.1.1, HEB4.1.2, HEB4.1.3, HEB4.2.1, HEB4.2.2, HEB4.2.3, HEB4.2.4, HEB4.3.1, HEB4.3.2, HEB4.3.3, HEB4.4.1, HEB4.5.1, HEB4.5.2

UNIDADE 5: A CRISE DO ANTIGO RÉXIME

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B5.1, B5.2, B5.3, B5.4, B5.5.

- O reinado de Carlos IV: o impacto da Revolución Francesa, a crise da monarquía borbónica, a ocupación napoleónica e a Guerra de Independencia.
- A revolución liberal das Cortes de Cádiz: obra lexislativa e Constitución de 1812.
- O reinado de Fernando VII: etapas, características e desenvolvemento.
- A independencia da América española.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B5.1, B5.2, B5.3, B5.4, B5.5.

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB5.1.1, HEB5.1.2, HEB5.2.1, HEB5.2.2, HEB5.3.1, HEB5.3.2, HEB5.3.3, HEB5.3.4, HEB5.4.1, HEB5.4.2, HEB5.5.1.

UNIDADE 6: A CONSTRUCCIÓN DO ESTADO LIBERAL

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B6.1, B6.2, B6.3, B6.4.

- O reinado de Sabela II: características, etapas, correntes ideolóxicas, Constitucións.
- O Sexenio Democrático: a Revolución Gloriosa, o Goberno provisional, a Constitución de 1869, a Primeira República.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B6.1, B6.2, B6.3, B6.4.

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB6.1.1, HEB6.1.2, HEB6.1.3, HEB6.2.1, HEB6.2.2, HEB6.3.1, HEB6.4.1, HEB6.4.2, HEB6.4.3, HEB6.5.1.

UNIDADE 7: A RESTAURACIÓN

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B7.1, B7.2, B7.3, B7.4.

- A Restauración borbónica (1875-1902): establecemento, características do sistema canovista, a Constitución de 1876, evolución do período.
- A vida política na Restauración: os partidos dinásticos, a quenda pacífica, falseamento electoral, caciquismo, a oposición á Restauración.
- Nacións e nacionalismos na España da Restauración: o nacionalismo español, a aparición dos rexionalismos e nacionalismos periféricos (causas, características). O catalanismo, o nacionalismo vasco e o galeguismo: características, principais representantes e evolución. Outros rexionalismos (valencianismo, andalucismo...).

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B7.1, B7.2, B7.3, B7.4.

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB7.1.1, HEB7.1.2, HEB7.1.3, HEB7.1.4, HEB7.2.1, HEB7.2.2, HEB7.2.3, HEB7.3.1., HEB7.3.2, HEB7.4.1, HEB7.4.2, HEB6.4.3.

UNIDADE 8: SOCIEDADE E ECONOMÍA NO SÉCULO XIX

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B8.1, B8.2, B6.5

- As transformacións agrarias. As desamortizacións: concepto, precedentes, a desamortización de Madoz e a Mendizábal, balance das desamortizacións.
- O proceso de industrialización en España: principais sectores e rexións industriais. A industria téxtil catalá e o seu proceso de mecanización, a evolución da industria siderúrxica (de Málaga a Asturias e o País Vasco), a industrialización de Galicia. O ferrocarril: proceso de construción e papel no desenvolvemento económico.
- A sociedade de clases do capitalismo: proletariado e burguesía. O movemento obreiro no século XIX: desde o ludismo ao asociacionismo obreiro; anarquismo e socialismo; desenvolvemento do movemento obreiro durante o Sexenio Democrático e a Restauración.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B8.1, B8.2, B6.5

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB6.5.1, HEB6.2.3, HEB6.2.4, HEB6.2.5, HEB8.1.1, HEB8.1.2, HEB8.2.1, HEB8.2.2, HEB8.2.3, HEB8.2.4, HEB8.2.5, HEB8.2.6, HEB8.2.7, HEB8.2.8, HEB8.2.9, HEB8.2.10

UNIDADE 9: A CRISE DA RESTAURACIÓN

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B9.1, B9.2, B9.3, B9.4

- A crise da Restauración: o reinado de Afonso XIII, a creba dos partidos dinásticos e da quenda, o aumento da oposición e do movemento obreiro, a guerra de Marrocos e a Semana Trágica. O rexeneracionismo dinástico.
- A crise de 1917: o contexto internacional, a crise política (Asemblea de Parlamentarios, creba da quenda e gobernos de concentración), a crise militar (as Xuntas de Defensa) e a crise social (o movemento obreiro e a folga xeral revolucionaria).
- A ditadura de Primo de Rivera: causas, apoios, etapas e principais medidas e características.
- A economía e a poboación no primeiro terzo do século XX.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B9.1, B9.2, B9.3, B9.4

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB9.1.1, HEB9.1.2, HEB9.1.3, HEB9.2.1, HEB9.2.2, HEB9.2.3, HEB9.2.4, HEB9.3.1, HEB9.3.2, HEB9.3.3, HEB9.4.1, HEB9.4.2, HEB9.4.3.

UNIDADE 10: A SEGUNDA REPÚBLICA E A GUERRA CIVIL

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B10.1, B10.2, B10.3, B10.4

- O establecemento da Segunda República: o Pacto de San Sebastián, a caída da monarquía e o Goberno provisional. As forzas políticas na República. A Constitución de 1931.
- O Bienio Progresista e as reformas da Segunda República. O Bienio Conservador e a paralización das reformas. A vitoria da Fronte Popular.
- A Guerra Civil: causas, o golpe de Estado e o inicio da guerra. O bando republicano: territorios, apoios sociais e internacionais e revolución social. O bando sublevado: territorios, apoios sociais e internacionais e institucionalización dun réxime autoritario. O desenvolvemento da Guerra Civil.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B10.1, B10.2, B10.3, B10.4

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB10.1.1, HEB10.1.2, HEB10.2.1, HEB10.2.2, HEB9.10.3, HEB9.10.4, HEB9.10.5, HEB9.10.6, HEB10.3.1, HEB10.3.2, HEB10.3.3, HEB10.3.4, HEB10.3.5, HEB10.3.6, HEB10.4.1.

UNIDADE 11: O FRANQUISMO

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B11.1, B11.2

- Características e institucionalización do réxime franquista: apoios, relacións internacionais, represión e configuración política do réxime (leis fundamentais, nacionalcatolicismo, nacionalsindicalismo, democracia orgánica).
- A política económica: autarquía, apertura e desenvolvemento e crise final. Os cambios sociais.
- A oposición ó franquismo. A oposición no primeiro franquismo (guerrillas, oposición no exilio...). A oposición nos anos 60 e 70: protestas obreiras e estudantís, os cambios na Igrexa e no exército, a oposición política.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B11.1, B11.2

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB11.1.1, HEB11.1.2, HEB11.1.3, HEB11.1.4, HEB11.1.5, HEB11.1.6, HEB11.1.7, HEB11.1.8, HEB11.1.9, HEB11.1.10, HEB11.1.11, HEB11.2.1.

UNIDADE 12: A TRANSICIÓN E A DEMOCRACIA

Contidos: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B12.1, B12.2, B12.3, B12.4

- A crise final do franquismo: as consecuencias da crise económica de 1973, o incremento das forzas da oposición, a Marcha Verde, a división interna no réxime (inmobilistas, aperturistas), o asasinato de Carro Blanco e a morte de Franco.
- O inicio da Transición: o continuismo de Arias Navarro, o nomeamento de Suárez, a Lei para a Reforma Política e o desmantelamento do franquismo.
- As primeiras eleccións democráticas (preparación, forzas políticas, resultados, dificultades) e a Constitución de 1978 (características e principios fundamentais, o Estado das Autonomías).
- Os Gobernos de UCD: principais medidas, dificultades e crise final. A dimisión de Suárez, o golpe de Estado do 23-F e o goberno de Calvo Sotelo.
- Os gobernos do PSOE de Felipe González: consolidación da democracia, política reformista, medidas económicas, establecemento do Estado de Benestar, cambios socioeconómicos e política internacional. A crise do PSOE e a chegada do PP ao poder.

Criterios de avaliación: B0.1, B0.2, B0.3, B0.4, B12.1, B12.2, B12.3, B12.4

Estándares de aprendizaxe: HEB0.1.1, HEB0.2.1, HEB0.3.1, HEB0.4.1, HEB12.1.1, HEB12.1.2, HEB12.1.3, HEB12.1.4, HEB12.2.1, HEB12.2.2, HEB12.3.1, HEB12.3.2, HEB12.3.3, HEB12.3.4, HEB12.3.5, HEB12.4.1.

TEMPORALIZACIÓN

AVALIACIÓNS	UNIDADES DIDÁCTICAS	Nº DE SESIÓNS
1ª Avaliación	1	3
	2	3
	3	3
	4	4
	5	7

2ª Avaliación	6	6
	7	7
	8	5
	9	6
3ª Avaliación	10	5
	11	5
	12	6

CONTIDOS MÍNIMOS:

- Dominio dun vocabulario histórico e capacidade de expresalo con corrección.
- Localización xeográfica e cronolóxica dos principais acontecementos e procesos da Historia de España.
- Análise de fontes históricas, primarias e secundarias, respondendo a cuestións propostas a partir das mesmas, e identificando o seu tipo, ideas principais, autoría ou intencionalidade.
- O Neolítico: características e cambios respecto ao Paleolítico (económicos, sociais e culturais). O megalitismo.
- Os pobos prerromanos da Península Ibérica (pobos do sur e do levante, meseteños e do occidente): características e distribución.
- Conquista e romanización (etapas da conquista, elementos de romanización: organización político-administrativa do territorio, lingua e cultura, obras públicas). A cultura castrexa.
- Os pobos bárbaros e a monarquía visigoda (organización política).
- Os musulmáns na Península Ibérica (etapas políticas e realidade socioeconómica).
- Reconquista e repoboación (etapas da Reconquista, modelos de repoboación).
- O Réxime feudal e a sociedade estamental.
- As crises baixomedievais (crises demográficas, problemas sociais; o caso galego: as revoltas irmandiñas do século XV).
- A nova monarquía dos Reis Católicos (unión dinástica, reorganización político-administrativa).
- A configuración do imperio español no século XVI (a herdanza de Carlos I, os cambios en tempos de Felipe II: rebelión de Flandes, incorporación de Portugal, guerra contra Inglaterra).
- A crise socio-económica do século XVII (a crise demográfica, o deterioro da economía, os problemas da facenda real).
- O valimento do conde-duque de Olivares e a crise da monarquía (os proxectos de reforma, as revoltas de Cataluña e Portugal).
- Economía e sociedade na Galicia dos Austrias (a agricultura e as súas transformacións, a importancia da pesca na Galicia litoral, a estrutura social: sociedade rendista e peso da fidalguía). As Xuntas do Reino de Galicia.
- O cambio dinástico e a guerra de Sucesión (causas da guerra, bandos en conflito, a paz de Utrecht).
- Os Decretos de Nova Planta e os seus efectos. O reformismo borbónico: despotismo ilustrado, o Catastro de Ensenada, o Motín de Esquilache e o regalismo borbónico.
- O reformismo borbónico en Galicia (a matrícula de mar, o arsenal de Ferrol, a apertura do comercio colonial).
- As ideas fundamentais do pensamento ilustrado.
- A crise da monarquía absoluta (abdicacións de Baiona, ocupación napoleónica).
- As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812.
- A restauración de Fernando VII e do absolutismo (etapas do reinado). A cuestión sucesoria.
- A construción do Estado liberal (principios do liberalismo, diferencias entre as diferentes familias políticas, características do reinado de Sabela II).
- A Revolución Gloriosa e a Constitución de 1869.
- A Primeira República (proxecto de constitución federal e cantonalismo).

- A Restauración (retorno da monarquía e constitución de 1876).
- A vida política da Restauración (quenda, caciquismo e fraude electoral).
- A cuestión nacional no último terzo do século XIX.
- A reforma agraria liberal: as desamortizacións
- Os principais sectores industriais e o papel do ferrocarril.
- O movemento obreiro durante o Sexenio Democrático e a Restauración.
- A crise da Restauración (a desarticulación do sistema canovista).
- A crise de 1917, os gobernos de concentración e a guerra de Marrocos.
- A ditadura de Primo de Rivera (golpe de Estado e etapas: delimitación temporal e características principais).
- O establecemento da II República (forzas políticas e constitución de 1931).
- As grandes reformas da República.
- A Guerra Civil: (sublevación, bandos en conflito e a súa dimensión internacional).
- O franquismo: características e institucionalización.
- O franquismo: as formas de oposición ó Réxime.
- O franquismo: política económica.
- A crise final do franquismo e os inicios da Transición.
- As primeiras eleccións democráticas e a constitución de 1978.
- A crise da UCD e o golpe de Estado de 1981.
- A consolidación da democracia: os gobernos de Felipe González.

RELACIÓN DOS CONTIDOS COS CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE. APRENDIZAXES IMPRESCINDIBLES

** Indícanse en negriña as aprendizaxes considerables imprescindibles en caso de terse que adoptar unha modalidade de docencia non presencial.*

Historia de España.. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns				
<ul style="list-style-type: none"> d e g h i l m 	<ul style="list-style-type: none"> B0.1. Método histórico. Fontes e perspectivas. 	<ul style="list-style-type: none"> B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CAA CSC CSIEE CCEC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i l 	<ul style="list-style-type: none"> B0.2. Análise e comentario de fontes. 	<ul style="list-style-type: none"> B0.2. Elaborar mapas e liñas de tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos xa adquiridos. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> h i l 	<ul style="list-style-type: none"> B0.3. Utilidade das fontes. 	<ul style="list-style-type: none"> B0.3. Comentar e interpretar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> d 	<ul style="list-style-type: none"> B0.4. Mapas e liñas do tempo. 	<ul style="list-style-type: none"> B0.4. Recoñecer a utilidade das fontes para 	<ul style="list-style-type: none"> HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> e h i l 		o/a historiador/a, á parte da súa fiabilidade. .	cas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as.	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC
	Bloque 1. A Península Ibérica desde os primeiros humanos ata a desaparición da monarquía Visigoda (711)			
<ul style="list-style-type: none"> d e h i l n p 	<ul style="list-style-type: none"> B1.1. Da prehistoria á monarquía visigoda: prehistoria (evolución do Paleolítico ao Neolítico; pintura cantábrica e levantina; importancia da metalurxia); configuración das áreas celta e ibérica (Tartessos, indoeuropeos e colonizadores orientais; cultura castrexa); Hispania romana (conquista e romanización da Península; legado cultural romano; exemplo galego); monarquía visigoda (ruralización da economía; poder da Igrexa e a nobreza). 	<ul style="list-style-type: none"> B1.1. Explicar as características dos principais feitos e procesos históricos da Península Ibérica desde a prehistoria ata a desaparición da monarquía visigoda, e identificar as súas causas e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB1.1.1. Explica as diferenzas entre a economía e a organización social do Paleolítico e do Neolítico, e as causas do cambio. HEB1.1.2. Identifica as diferenzas entre unha imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura levantina. HEB1.1.3. Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións. HEB1.1.4. Resume as características principais do reino de Tartessos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento. HEB1.1.5. Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartessos e os colonizadores fenicios e gregos. HEB1.1.6. Debuxa un mapa esquemático da Península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta. HEB1.1.7. Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo. HEB1.1.8. Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares. HEB1.1.9. Resume as características da monarquía visigoda e explica por que alcanzou tanto poder a igrexa e a nobreza. HEB1.1.10. Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición. HEB1.1.11. Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCS CCEC CCL CMCCT CSC CCL CAA CSC CCL CSC CCEC CCL CSC CCL CD CAA CSIEE CCEC CMCCT CAA CSC

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HEB1.1.12. Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestións ou situacións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
	Bloque 2. A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474)			
<ul style="list-style-type: none"> d e h i n 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Al-Andalus: conquista musulmá da Península; evolución política de Al-Andalus; revitalización económica e urbana; estrutura social; relixión, cultura e arte. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Explicar a evolución dos territorios musulmáns na Península, describindo as súas etapas políticas e os cambios económicos, sociais e culturais que introduciron. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB2.1.1. Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da Península. HEB2.1.2. Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais acontecementos relativos a Al-Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns. HEB2.1.3. Describe a evolución política de Al-Andalus. HEB2.1.4. Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CMCCT CAA CSC CCL CSC CCEC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Os reinos cristiáns do século XIII ao XV: evolución política; nacemento das Cortes. Os reinos cristiáns na baixa Idade Media (séculos XIV e XV): diferente evolución e organización política das coroas de Castela, Aragón e Navarra. Proceso de reconquista e repoboación. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Explicar a evolución e configuración política dos reinos cristiáns, en relación co proceso de reconquista e o concepto patrimonial da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB2.2.1. Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da Península Ibérica ao remate da Idade Media. HEB2.2.2. Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións. HEB2.2.3. Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media. HEB2.2.4. Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC CCL CAA CSC CCL CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Os reinos cristiáns na Idade Media: réxime señorial e sociedade estamental. Tensións sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Diferenciar as tres grandes fases da evolución económica dos reinos cristiáns durante toda a Idade Media (estancamento, expansión e crise), e sinalar os seus factores e as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB2.3.1. Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i pl 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Os reinos cristiáns na Idade Media: do estancamento á expansión económica. Crises agraria e demográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Analizar a estrutura social dos reinos cristiáns e describir o réxime señorial e as características da sociedade estamental. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB2.4.1. Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CMCCT CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e g h m n 	<ul style="list-style-type: none"> B2.5. O Camiño de Santiago. Unha cultura plural: cristiáns, musulmáns e xudeus. Manifestacións artísticas. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.5. Describir as relacións culturais de cristiáns, musulmáns e xudeus, e especificar as súas colaboracións e as influencias mutuas. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB2.5.1. Describe o labor dos centros de tradución. HEB2.5.2. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC CCL CD

Historia de España.. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ p			breve exposición	▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CCEC
Bloque 3. A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700)				
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ p	▪ B3.1. Os Reis Católicos: unión dinástica de Castela e Aragón; reorganización do Estado; política relixiosa; conquista de Granada; descuberta de América; incorporación de Navarra; relacións con Portugal.	▪ B3.1. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna, e identificar as reminiscencias medievais e os feitos salientables que abren o camiño á modernidade.	▪ HEB3.1.1. Define o concepto de unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado. ▪ HEB3.1.2. Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492. ▪ HEB3.1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían.	▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i	▪ B3.2. Auxe do Imperio no século XVI: dominios de Carlos I e de Filipe II; modelo político dos Austrias; conflitos internos; conflitos relixiosos no seo do Imperio; conflitos exteriores; exploración e colonización de América e do Pacífico; política económica respecto a América; a revolución dos prezos e o custo do Imperio.	▪ B3.2. Explicar a evolución e a expansión da monarquía hispánica durante o século XVI, diferenciando os reinados de Carlos I e Filipe II.	▪ HEB3.2.1. Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron. ▪ HEB3.2.2. Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI. ▪ HEB3.1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían.	▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i	▪ B3.3. Crise e decadencia do Imperio no século XVII: os validos; expulsión dos mouriscos; proxectos de reforma de Olivares; guerra dos Trinta Anos e perda da hexemonía en Europa en favor de Francia; rebelións de Cataluña e Portugal en 1640; Carlos II e o problema sucesorio; crise demográfica e económica.	▪ B3.3. Explicar as causas e as consecuencias da decadencia da monarquía hispánica no século XVII, relacionando os problemas internos, a política exterior e a crise económica e demográfica.	▪ HEB3.3.1. Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía. ▪ HEB3.3.2. Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares. ▪ HEB3.3.3. Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa. ▪ HEB3.3.4. Compara e comenta as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640. ▪ HEB3.3.5. Explica os principais factores da crise demográfica e económica do século XVII, e as súas consecuencias. ▪ HEB3.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos	▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
▪ d ▪ e ▪ g ▪ h ▪ i ▪ m	▪ B3.4. Século de Ouro español: do Humanismo á Contrarreforma; Renacemento e Barroco na literatura e na arte.	▪ B3.4. Recoñecer as grandes achegas culturais e artísticas do Século de Ouro español, extraendo información de interese en fontes primarias e secundarias (en bibliotecas, internet, etc.).	▪ HEB3.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo.	▪ CCL ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCEC

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> n p 				
	Bloque 4. España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788)			
<ul style="list-style-type: none"> d e h i 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Cambio dinástico e Guerra de Sucesión: unha contenda civil e europea; a Paz de Utrecht e o novo equilibrio europeo; os pactos de familia con Francia. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Analizar a Guerra de Sucesión española como contenda civil e europea, e explicar as súas consecuencias para a política exterior española e a nova orde internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB4.1.1. Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a composición dos bandos en conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB4.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1700 ata 1788, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB4.1.3. Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nela. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Reformas institucionais: novo modelo de Estado; Administración en América; Facenda Real; relacións Igrexa-Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Describir as características do novo modelo de Estado, especificando o alcance das reformas promovidas polos primeiros monarcas da dinastía borbónica. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB4.2.1. Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB4.2.2. Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HEB4.2.3. Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sañar a Facenda Real. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB4.2.4. Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i m p 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Economía e política económica: recuperación demográfica; problemas da agricultura, a industria e o comercio; liberalización do comercio con América. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Comentar a situación inicial dos sectores económicos, detallando os cambios introducidos e os obxectivos da nova política económica. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB4.3.1. Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HEB4.3.2. Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB4.4.1. Especifica as causas da engalaxe económica de Cataluña no século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i m p 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Engalaxe económica de Cataluña. Estancamento económico de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Explicar a engalaxe económica de Cataluña, en comparación coa evolución económica do resto de España. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB4.4.1. Especifica as causas da engalaxe económica de Cataluña no século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. A Ilustración en España e Galicia: proxectistas, anovadores e ilustrados; despotismo ilustrado; novo concepto de educación; Sociedades Económicas de Ami- 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Expor os conceptos fundamentais do pensamento ilustrado, identificando as súas vías de difusión. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB4.5.1. Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC CCEC

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> p 	gos do País; prensa periódica.		<ul style="list-style-type: none"> HEB4.5.2. Razona a importancia das Sociedades Económicas de Amigos do País e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilustración. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC
Bloque 5. A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo				
<ul style="list-style-type: none"> d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Impacto da Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Analizar as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata a Guerra da Independencia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB5.1.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia. HEB5.1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> a d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B5.2. Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.2. Comentar o labor lexislador das Cortes de Cádiz, en relación co ideario do liberalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB5.2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. HEB5.2.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CAA CCL CSC CAA
<ul style="list-style-type: none"> d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Describir as fases do reinado de Fernando VII, e explicar os principais feitos de cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB5.3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. HEB5.3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. HEB5.3.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB5.3.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC CMCCT CAA CSC CCL CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i 	<ul style="list-style-type: none"> B5.4. Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.4. Explicar o proceso de independencia das colonias americanas, diferenciando as súas causas e as súas fases, así como as repercusións económicas para España 	<ul style="list-style-type: none"> HEB5.4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. HEB5.4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e g h i l m 	<ul style="list-style-type: none"> B5.5. A obra de Goya como testemuño da época. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.5. Relacionar as pinturas e os gravados de Goya cos acontecementos deste período, e identificar nelas o reflexo da situación e os feitos contemporáneos. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CSC CCEC

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ n				
	6. A conflitiva construción do Estado liberal (1833-1874)			
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ p	▪ B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.	▪ B6.1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias	▪ HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. ▪ HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas ▪ HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos	▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ p	▪ B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases.	▪ B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicar o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.	▪ HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II. ▪ HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares. ▪ HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. ▪ HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. ▪ HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.	▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i	▪ B6.3. Proceso constitucional.	▪ B6.3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, en relación coas correntes ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder.	▪ HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845	▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ p	▪ B6.4. Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.	▪ B6.4. Explicar o Sexenio Democrático como período de procura de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o país	▪ HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático. ▪ HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869. ▪ HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.	▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CSC
▪ c ▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ p	▪ B6.5. Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.	▪ B6.5. Describir as condicións de vida das clases traballadoras e os inicios do movemento obreiro en España, en relación co desenvolvemento do movemento obreiro internacional.	▪ HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional	▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 7. A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902)			
<ul style="list-style-type: none"> d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo; quenda de partidos, caciquismo e fraude electoral. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Explicar o sistema político da Restauración, distinguindo a súa teoría e o seu funcionamento real. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC CCL CSC CCL CSC CMCCT CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC CCL CAA CSC CCEC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i 	<ul style="list-style-type: none"> B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.3. Describir os principais logros do reinado de Afonso XII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX. HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i 	<ul style="list-style-type: none"> B7.4. Perda das derradeiras colonias e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.4. Explicar o desastre colonial e a crise do 98, identificando as súas causas e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC CCL CSC CCEC
	Bloque 8. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente			
<ul style="list-style-type: none"> d e h i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B8.1. Lento crecemento da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña. 	<ul style="list-style-type: none"> B8.1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do século XIX, comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> d 	<ul style="list-style-type: none"> B8.2. Economía española no XIX: 	<ul style="list-style-type: none"> B8.2. Analizar os sectores económicos e es- 	<ul style="list-style-type: none"> HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das de- 	<ul style="list-style-type: none"> CCL

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none">▪ e▪ h▪ i▪ l▪ p	agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos; rede de ferrocarrís); comercio (proteccionismo fronte a librecambismo); finanzas (a peseta como unidade monetaria; desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos estranxeiros. O caso galego.	pecificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que se derivan delas	samortizacións de Mendizábal e Madoz.	<ul style="list-style-type: none">▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CAA▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CAA▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CAA▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC
	Bloque 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)			
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ h▪ i▪ p	<ul style="list-style-type: none">▪ B9.1. Intentos de modernización do sistema: revisionismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces.	<ul style="list-style-type: none">▪ B9.1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos, e especificar as súas actuacións máis importantes.	<ul style="list-style-type: none">▪ HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CAA▪ CSC
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ h▪ i	<ul style="list-style-type: none">▪ B9.2. Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevi-	<ul style="list-style-type: none">▪ B9.2. Analizar as causas da quebra do sistema político da Restauración e identificar os factores internos e os externos.	<ul style="list-style-type: none">▪ HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none">▪ HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CSC

Historia de España.. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	que" en Andalucía).		<ul style="list-style-type: none"> HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i 	<ul style="list-style-type: none"> B9.3. Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.3. Explicar a ditadura de Primo de Rivera como solución autoritaria á crise do sistema, e describir as súas características, etapas e actuacións. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B9.4. Crecemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa situación herdada do século XIX 	<ul style="list-style-type: none"> HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera. HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC CCL CSC
10. A II República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)				
<ul style="list-style-type: none"> d e h i 	<ul style="list-style-type: none"> B10.1. A II República como solución democrática ao afundimento do sistema da Restauración. 	<ul style="list-style-type: none"> B10.1. Explicar a II República como solución democrática ao afundimento do sistema político da Restauración, enmarcándoa no contexto internacional de crise económica e conflitividade social. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30. HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC CCL CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> a b d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B10.2. Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restauradora e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar). 	<ul style="list-style-type: none"> B10.2. Diferenciar as etapas da República ata o comezo da Guerra Civil, especificando os feitos e as actuacións principais en cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República. HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931. HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos. HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior. HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934. HEB10.2.6. Explica as causas da formación da 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL CSC CCL CSC CCL CSC CCL

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.	▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Guerra Civil: sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Analizar a Guerra Civil, identificando as súas causas e as consecuencias, a intervención internacional e o curso dos acontecementos nas dúas zonas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h ▪ i ▪ m ▪ n ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, e expor as achegas das xeracións e das figuras máis representativas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCEC
Bloque 11. A ditadura franquista (1939-1975)				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.1. Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo (inestabilidade política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> b d e g h i m p 	<ul style="list-style-type: none"> B11.2. Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema. 	<ul style="list-style-type: none"> B11.2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas manifestacións. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	Bloque 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)			
<ul style="list-style-type: none"> a b d e h i p 	<ul style="list-style-type: none"> B12.1. Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuismo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas. 	<ul style="list-style-type: none"> B12.1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, e explicar as medidas que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> a b d 	<ul style="list-style-type: none"> B12.2. Período constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Gali- 	<ul style="list-style-type: none"> B12.2. Caracterizar o novo modelo de Estado democrático establecido na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzar o máis amplo acordo social e político. 	<ul style="list-style-type: none"> HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

	Historia de España.. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ h ▪ i ▪ p 	cia.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h ▪ i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.3. Gobiernos constitucionais: problema do terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfrenta e os efectos da plena integración en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.4. Papel de España no mundo actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

6.7. XEOGRAFÍA, 2º DE BACHARELATO

AVALIACIÓN	UNIDADES DIDÁCTICAS			REFERENCIA LI- BRO DE TEXTO	TEMPORALI- ZACIÓN		PROBAS DE AVALIACIÓN
	Tema	Bloque	Contido		Mes	Nº sesións	
1ª Avaliación		1	BLOQUE 1. A XEOGRAFÍA E O ESTUDO DO ESPAZO XEOGRÁFICO				
	1	B1.1.	Concepto de xeografía. Métodos e ferramentas propias da disciplina.	T-0 Introducción	Set	4	Nas probas a realizar ao longo do curso
		B1.2.	Características do espazo xeográfico. Concepto de paisaxe como resultado da interacción entre factores naturais e culturais. Desenvolvemento sustentable.				
		B1.3.	Representación gráfica do espazo xeográfico a distintas escalas.				
		B1.4.	Planos e mapas: compoñentes e análise. O mapa topográfico nacional a escala 1:50.000				
		B1.5.	Técnicas cartográficas.				
		B1.6.	Obtención e interpretación da información cartográfica. Imaxes de satélite.				
	2	2	BLOQUE 2. O RELEVO ESPAÑOL: A SÚA DIVERSIDADE XEOMORFOLÓXICA				
		B2.1.	España e a súa singularidade xeográfica: unidade e diversidade.	T-1-3	Set / Out	14	X
		B2.2.	Relevo español: diversidade xeomorfolóxica. Localización dos principais accidentes xeográficos.				
		B2.3.	Evolución xeolóxica do territorio español como conformadora das diferentes morfoestruturas.				
		B2.4.	Litoloxía peninsular e insular e formas de modelaxe.				
		B2.5.	Identificación das unidades do relevo español peninsular e insular, e os trazos de cada unha				
		B2.6.	Corte topográfico: realización e análise.				
		B2.7.	Concepto de solo. Os solos en España: variedade edáfica e as súas características.				
		3	BLOQUE 3. A DIVERSIDADE CLIMÁTICA E A VEXETACIÓN				
	3	B3.1.	Clima e tempo atmosférico. Factores xeográficos, dinámica atmosférica e elementos do clima.	T-2-3	Out / Nov	18	
B3.2.		Dominios climáticos españois: as súas características e representación en climogramas.					
B3.3.		Dominios climáticos españois: factores limitantes.					
B3.4.		Variabilidade climática. Temperatura					

1ª Avaliación	3		e precipitación.					
		B3.5.	Situacións sinópticas e tipos de tempo atmosférico en España.					
		B3.6.	Mapas do tempo, altura e superficie: análise e interpretación.					
		B3.7.	Escenarios de cambio climático en diferentes dominios do territorio peninsular e insular.					
		B3.8.	Factores xeográficos e características da vexetación. Rexións bioxeográficas.					
		B3.9.	Formacións vexetais españolas e a súa distribución. Análise de cliseres de vexetación.					
	4	BLOQUE 4. A HIDROGRAFÍA						
	4	B4.1.	Diversidade hídrica da península e das illas. Principais elementos hídricos nas paisaxes.	T-3	Nov / Dec	12		
		B4.2.	Vertentes hidrográficas. Principais cuncas fluviais peninsulares.					
		B4.3.	Réximes fluviais predominantes.					
		B4.4.	Zonas húmidas en España.					
		B4.5.	Aproveitamento dos recursos hídricos: incidencia da seca e das chuvias torrenciais.					
		B4.6.	Augas subterráneas.					
	5	BLOQUE 5. AS PAISAXES NATURAIS E AS RELACIÓNS ENTRE NATUREZA E SOCIEDADE						
	5	B5.1.	Paisaxes naturais españolas.	T-4	Xan	6		
		B5.2.	Influencia do medio na actividade humana. Políticas favorecedoras do patrimonio natural					
		B5.3.	Os medios humanizados e a súa interacción no espazo xeográfico. Paisaxes culturais.					
		B5.4.	Aproveitamento sustentable do medio físico.					
		B5..5.	Variedades de paisaxes naturais.					
	7	BLOQUE 7. O ESPAZO RURAL E AS ACTIVIDADES DO SECTOR PRIMARIO						
	6	B7.1.	Peso das actividades agropecuarias, forestais e pesqueiras no PIB. Poboación activa.	T-5	Xan / Feb	12		
		B7.2.	Aspectos naturais e históricos que explican os factores agrarios.					
		B7.3.	Elementos que conforman as paisaxes agrarias. Paisaxes agrarias de España: características					
		B7.4.	Estrutura da propiedade e tenencia da					

			terra.					
		B7.5.	Explotacións agrarias: características. Tipos de agricultura: coexistencia de formas avanzadas e tradicionais. Transformacións agroindustriais					
		B7.6.	Explotacións agrarias: características. Tipos de agricultura: coexistencia de formas avanzadas e tradicionais. Transformacións agroindustriais.					
		B7.7.	Actividade pesqueira: localización, características e problemas. Análise dos aspectos físicos e humanos que conforman o espazo pesqueiro. Caso galego.					
		B7.8.	Silvicultura: características e desenvolvemento no territorio.					
		8	BLOQUE 8. AS FONTES DE ENERXÍA E O ESPAZO INDUSTRIAL					
	7	B8.1.	Proceso de industrialización español: características e breve evolución histórica.	T-6	Feb	10		
		B8.2.	Localización das fontes de enerxía en España.					
		B8.3.	Achega ao PIB da industria. Poboación activa. Deficiencias e problemas do sector industrial español.					
		B8.4.	Elementos das paisaxes industriais. Tipoloxías de paisaxes.					
		B8.5.	Rexións industriais e eixes de desenvolvemento de España: importancia das políticas territoriais no sector. Planificación e perspectivas de futuro.					
		B8.6.	Influencia da política da Unión Europea na configuración da industria española.					
		9	BLOQUE 9. O SECTOR SERVIZOS					
	8	B9.1.	Terciarización da economía española: influencia no PIB. Poboación activa do sector terciario.	T-7	Mar	10		
		B9.2.	Análise dos servizos e distribución no territorio.					
		B9.3.	Sistema de transportes en España. Impacto das infraestruturas sobre o espazo xeográfico.					
		B9.4.	Desenvolvemento comercial: características, evolución e distribución territorial.					
		B9.5.	Espazos turísticos: características e evolución.					
		B9.6.	Outras actividades terciarias: sanidade, educación, finanzas e servizos públicos.					
		B9.7.	Transformacións das paisaxes nas zo-					

			nas turísticas. Caso do litoral.				
		6	BLOQUE 6. A POBOACIÓN ESPAÑOLA				
	9	B6.1.	Fontes para o estudo da poboación. Procedementos de análise en demo- grafía	T-8	Mar / Abr	8	
		B6.2.	Evolución histórica.				
		B6.3.	Movementos naturais de poboación.				
		B6.4.	Distribución territorial da poboación.				
		B6.5.	Migracións.				
		B6.6.	Mapa da distribución da poboación española.				
		B6.7.	Mapa de densidade da poboación es- pañola.				
		B6.8.	Conformación do espazo demográfico actual. Definición e cálculo de taxas demográficas.				
		B6.9.	Diversidades rexionais. Estrutura, problemática actual e posibilidades de futuro da poboación española. Real- dade demográfica galega.				
		B6.10.	Ordenación do territorio. Peso do fac- tor demográfico.				
		11	BLOQUE 11. FORMAS DE ORGANIZACIÓN TERRITORIAL				
	10	B11.1.	Organización territorial de España.	T-10	Abr	5	
		B11.2.	Influencia da historia e da Constitu- ción de 1978 no deseño territorial.				
		B11.3.	Desequilibrios e contrastes territo- riais.				
		B11.4.	Comunidades Autónomas: políticas rexionais e de cohesión territorial. Comunidade Autónoma de Galicia.				
		B11.5.	A cuestión territorial na España das autonomías				
		10	BLOQUE 10. O ESPAZO URBANO				
	11	B10.1.	Concepto de cidade e a súa influencia na ordenación do territorio.	T-9	Abr / Mai	10	
		B10.2.	Morfoloxía e estrutura urbanas. Análise socioeconómica e política a través do plano da cidade.				
		B10.3.	Planificacións urbanas. Instrumentos do planeamento.				
		B10.4.	Características do proceso de urbani- zación. Áreas de influencia.				
		B10.5.	Características da paisaxe urbana.				
		B10.6.	Usos do solo urbano. Ordenación te- rritorial.				
		B10.7.	Rede urbana española. Características do proceso de crecemento espacial das cidades.				

		B10.8.	Sistema urbano español: desenvolvemento sustentable. Cidades saudables. O territorio como recurso.				
		12	BLOQUE 12. ESPAÑA EN EUROPA E NO MUNDO				
	12	B12.1.	España: situación xeográfica; posición e localización dos territorios que conforman a unidade e a diversidade política.	T-11-12	Maio	5	
		B12.2.	España en Europa. Estrutura territorial. Contrastes físicos e socioeconómicos de Europa.				
		B12.3.	Posición de España na Unión Europea. Políticas rexionais e de cohesión territorial.				
		B12.4.	España no mundo. Globalización e diversidade no mundo.				
		B12.5.	Procesos de mundialización e desigualdades territoriais. Grandes eixes mundiais.				
		B12.6.	Posición de España nas áreas socioeconómicas e xepolíticas mundiais.				

CONTIDOS MÍNIMOS

BLOQUES	OPCIÓN A	OPCIÓN B	OPCIONES A e B
	Prreguntas teóricas	Prácticos	Vocabulario
BLOQUE 2 O relevo español: a súa diversidade xeomorfolóxica	Formación e evolución xeomorfolóxica da Península Ibérica e das Illas Canarias e Baleares.	Comentario guiado dun fragmento de mapa topográfico. Mapa litolóxico de España. Debuxos e gráficos con tipos de modelado: granítico e cárstico.	Aluvión Foz Meseta Tectónica de placas Ría Tómbolo Zócolo Macizos antigos Cordilleiras de pregamento Cuncas sedimentarias
BLOQUE 3 A diversidade climática e a vexetación	Factores xeográficos e termodinámicos que inflúen no clima de España. Factores xeográficos: latitude, situación, influencia do mar, relevo. Factores termodinámicos: en altura (Jet Stream) e en superficie (centros de acción, masas de aire, fronteiras).	Mapas de temperaturas e precipitacións medias de España. Mapas do tempo en superficie: advección do Oeste e anticiclón de verán. Análise dun climograma arquetípico dos grandes dominios climáticos españois: oceánico, mediterráneo e subtropical. Análise de cliseries: Pireneos e Teide.	Aridez Barlovento Inversión térmica Isóbara Isohieta Avesedo (umbría) Laurisilva Maquis Vexetación clímax Vexetación antrópica Landa
BLOQUE 4 A hidrografía	-----	Comentario de hidrogramas (pluvio-nival, pluvial oceánico, pluvial mediterráneo). Comentario dun mapa dos recursos hídricos da península.	Cunca fluvial Estiaxe Marisma

BLOQUE 5 As paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade	Repercusións ambientais da acción humana: Contaminación. Quecemento global. Pegada ecolóxica.	Comentario dunha imaxe de paisaxe natural: atlántica, mediterránea, de montaña e das illas Canarias.	Efecto invernadoiro Paisaxe
BLOQUE 11 Formas de organización territorial	-----	Mapa de provincias. Mapa de Comunidades Autónomas e as súas capitais.	Parroquia Municipio Provincia Comunidade Autónoma Estatuto de autonomía
BLOQUE 12 España en Europa e no mundo	España no escenario xeopolítico: España na UE. España no mundo.	-----	Movements antiglobalización Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable
BLOQUE 6 A poboación española	Dinámicas demográficas actuais: Desequilibrios territoriais no movemento natural da poboación. Movements migratorios (1990 á actualidade).	Analizar taxas demográficas de Galicia (movemento natural). Comentar e comparar pirámides de poboación (década de 1960 e actual). Gráfica da transición demográfica en España.	Poboación Activa Esperanza de Vida Réxime Demográfico Censo de Poboación Crecedemento vexetativo Taxa de Fecundidade Padrón Municipal
BLOQUE 7 O espazo rural e as actividades do sector primario	Transformacións recentes na estrutura agropecuaria española: As explotacións agrarias Técnicas e sistemas agrarios Política Agrícola Común.	Comentario dunha paisaxe agraria española: atlántica, mediterránea e de interior. Mapa de espazos pesqueiros (rexións e caladoiros).	Acuicultura Agricultura ecolóxica Denominación de orixe Desagrarización Explotación intensiva Política Pesqueira Comunitaria (PPC) Silvicultura
BLOQUE 8 As fontes de enerxía e o espazo industrial	Situación actual da industria en España. Os problemas estruturais (dimensión, I+D+i, tecnoloxía). Tendencias recentes da industria en España: globalización e deslocalización.	Comentario dunha paisaxe industrial. Mapa das principais áreas industriais de España	Enerxías renovables Fondos estruturais Subcontratación Industrias verdes Materias primas estratéxicas Parque tecnolóxico
BLOQUE 9 O sector servizos	-----	Comentario dunha paisaxe turística. Mapas da distribución de redes e infraestruturas do transporte (autoestradas e autovías). Mapas ou gráficos sobre a distribución e tendencias do turismo.	Balanza comercial Economía somerxida Ecoturismo Franquía Taxas aeroportuarias
BLOQUE 10 O espazo urbano	Transformacións recentes na estrutura das cidades. Cidade difusa Os cambios no centro urbano (degradación /vs/ rehabilitación) Cambios de uso no solo urbano	Comentario dun plano urbano: Barcelona, Madrid. Comentario dunha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica.	Área suburbana Área metropolitana Plan Xeral de Ordenación Urbana (PXOU) Xentificación

RELACIÓN DOS CONTIDOS COS CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE. APRENDIZAXES IMPRESCINDIBLES

** Indícanse en negriña as aprendizaxes considerables imprescindibles en caso de terse que adoptar unha modalidade de docencia non presencial.*

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. A xeografía e o estudo do espazo xeográfico			
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B1.1. Concepto de xeografía. Métodos e ferramentas propias da disciplina. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.1. Recoñecer a peculiaridade do coñecemento xeográfico utilizando as súas ferramentas de análise e os seus procedementos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.1.1. Describe a finalidade do estudo da xeografía, e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Características do espazo xeográfico. Concepto de paisaxe como resultado da interacción entre factores naturais e culturais. Desenvolvemento sustentable. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Identificar o espazo xeográfico como tal nas súas diversas ocupacións, entendéndoo como centro de relacións humanas e sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.2.1. Identifica as paisaxes xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL
			<ul style="list-style-type: none"> XHB1.2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA
<ul style="list-style-type: none"> d g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Representación gráfica do espazo xeográfico a distintas escalas. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Distinguir e analizar os tipos de planos e mapas con diferentes escalas, identificándolos como ferramentas de representación do espazo xeográfico 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.3.1. Utiliza adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CD
<ul style="list-style-type: none"> d g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B1.4. Planos e mapas: compoñentes e análise. O mapa topográfico nacional a escala 1:50.000. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.4. Analizar e comentar o mapa topográfico nacional E: 1/50.000. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.4.1. Extrae información do mapa topográfico mediante os procedementos de traballo do xeógrafo. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB1.4.2. Extrae a información de mapas e planos de diferentes escalas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B1.5. Técnicas cartográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.5. Deseñar e comparar mapas sobre espazos xeográficos próximos utilizando os procedementos característicos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.5.1. Identifica nunha paisaxe as diferenzas entre paisaxe natural e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B1.6. Obtención e interpretación da información cartográfica. Imaxes de satélite. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.6. Procurar, seleccionar e elaborar información de contido xeográfico obtida de fontes diversas, e presentala de xeito adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.6.1. Analiza e extrae conclusións da observación dun plano e dun mapa, comentando as características do espazo xeográfico. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	Bloque 2. O relevo español: a súa diversidade xeomorfolóxica			
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. España e a súa singularidade xeográfica: unidade e diversidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Distinguir as singularidades do espazo xeográfico español establecendo os aspectos que lle confiren unidade e os elementos que ocasionan diversidade. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.1.1. Debuxa e sinala sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español, comentando as súas características.. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Relevo español: diversidade xeomorfolóxica. Localización dos principais accidentes xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Describir os trazos do relevo español, situando e analizando as súas unidades de relevo. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.2.1. Identifica e representa nun mapa os elementos do relevo que son similares e diferentes do territorio peninsular e insular. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Evolución xeolóxica do te- 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Definir o territorio español subliñan- 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.3.1. Enumera e describe os principais tra- 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none">▪ e▪ g▪ i▪ l	territorio español como conformadora das diferentes morfoestruturas.	do as diferenzas das	zos do relevo de España.	<ul style="list-style-type: none">▪ CAA▪ CCL
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B2.4. Litoloxía peninsular e insular e formas de modelaxe.	<ul style="list-style-type: none">▪ B2.4. Diferenciar a litoloxía de España, incidindo nas súas características e na modelaxe	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB2.4.1. Clasifica as unidades do relevo español segundo as súas características xeomorfolóxicas.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B2.5. Identificación das unidades do relevo español peninsular e insular, e os trazos de cada unha.	<ul style="list-style-type: none">▪ B2.5. Utilizar correctamente o vocabulario específico da xeomorfoloxía.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB2.5.1. Describe sumariamente nun mapa a evolución xeolóxica e a conformación do territorio español.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B2.6. Corte topográfico: realización e análise.	<ul style="list-style-type: none">▪ B2.6. Procurar e seleccionar información do relevo obtido de fontes diversas (bibliográficas, cartográficas, internet ou traballos de campo), e presentala de xeito adecuado sinalando os condicionamentos que o relevo pode impor.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB2.6.1. Realiza un corte topográfico e explica o relevo que reflicte.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B2.7. Concepto de solo. Os solos en España: variedade edáfica e as súas características.	<ul style="list-style-type: none">▪ B2.7. Identificar as características edáficas dos solos.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB2.7.1. Enumera e describe os elementos constitutivos dos tipos de solo de España.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB2.7.2. Localiza nun mapa de España os tipos de solos peninsulares e insulares.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
	Bloque 3. A diversidade climática e a vexetación			
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.1. Clima e tempo atmosférico. Factores xeográficos, dinámica atmosférica e elementos do clima.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.1. Sinalar nun mapa de España os dominios climáticos.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.1.1. Localiza os climas nun mapa de España.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CA▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.2. Dominios climáticos españois: as súas características e representación en climogramas.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.2. Distinguir os climas en España e comentar as súas características, sinalando os factores e os elementos que os compoñen, para diferenciarlos.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.2.1. Describe e compara os climas en España, enumerando os factores e os elementos característicos.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.3. Dominios climáticos españois: factores limitantes.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.3. Distinguir os climas en España e a súa representación en climogramas.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.3.1. Representa e comenta climogramas específicos de cada clima.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.4. Variabilidade climática. Temperatura e precipitación.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.4. Comentar a información climatolóxica que se deduce utilizando mapas de temperaturas ou precipitacións de España.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.4.1. Comenta as características dos climas españois a partir dos seus climogramas representativos.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none">▪ i▪ l				<ul style="list-style-type: none">▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.5. Situacións sinópticas e tipos de tempo atmosférico en España.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.5. Analizar os tipos de tempo atmosférico en España utilizando os mapas de superficie e de altura.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.5.1. Enumera os trazos dos tipos de tempo atmosférico reflectidos nas estacións climatolóxicas.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.5.2. Identifica e interpreta nun mapa do tempo os elementos que explican os tipos de tempo atmosférico.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.6. Mapas do tempo, altura e superficie: análise e interpretación.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.6. Interpretar un mapa do tempo aplicando as características dos tipos de tempo peninsulares ou insulares.	<ul style="list-style-type: none">▪ XB33.6.1. Comenta un mapa do tempo de España distinguindo os elementos que explican o tipo de tempo característico da estación do ano correspondente.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l▪ p	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.7. Escenarios de cambio climático en diferentes dominios do territorio peninsular e insular.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.7. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á diversidade climática de España utilizando as fontes dispoñibles, tanto de internet como de medios de comunicación social, ou bibliografía.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.7.1. Analiza como afecta a España o cambio climático.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.7.2. Extrae conclusións ambientais, utilizando gráficas e estatísticas que reflicten as chuvias torrenciais.	<ul style="list-style-type: none">▪ CM▪ CCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.8. Factores xeográficos e características da vexetación. Rexións bi-oxeográficas.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.8. Identificar as rexións vexetais.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.8.1. Identifica nun mapa os dominios vexetais, e describe e comenta as súas características.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.9. Formacións vexetais españolas e a súa distribución. Análise de cliseres de vexetación.	<ul style="list-style-type: none">▪ B3.9. Diferenciar razoadamente as formacións vexetais españolas.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.9.1. Ante unha paisaxe natural, identifica as formacións vexetais que aparezan.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CA▪ CD
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB3.9.2. Analiza razoadamente unha cliserie.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
	Bloque 4. A hidrografía			
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B4.1. Diversidade hídrica da península e das illas. Principais elementos hídricos nas paisaxes	<ul style="list-style-type: none">▪ B4.1. Explicar a diversidade hídrica da Península Ibérica e nas illas, enumerando e localizando os tipos de elementos hídricos que se poden percibir coa observación da paisaxe.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB4.1.1. Explica a diversidade hídrica en España.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Vertentes hidrográficas. Principais cuncas fluviais peninsulares. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Describir as cuncas fluviais españolas situándoas nun mapa e enumerando as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.2.1. Localiza nun mapa de España as principais cuncas fluviais. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Réximes fluviais predominantes. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Identificar os réximes fluviais máis característicos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.3.1. Relaciona os réximes hídricos dos cursos fluviais coas posibilidades de aproveitamento hídrico en España. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Zonas húmidas en España. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Enumerar as zonas húmidas de España, localizalas nun mapa e comentar as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.4.1. Localiza nun mapa as zonas húmidas españolas, e debate un aspecto de actualidade sobre este tema. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Aproveitamento dos recursos hídricos: incidencia da seca e das chuvias torrenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Analizar o aproveitamento dos recursos hídricos en España, incluíndo as características de seca e das chuvias torrenciais do clima. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.5.1. Sitúa nun mapa da rede hidrográfica española os grandes encoros, e deduce consecuencias, analizando tamén as características climáticas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB4.5.2. Analiza e comenta gráficas e estatísticas que reflicten as épocas de seca en relación cun mapa de tipos de réximes fluviais dos ríos da Península Ibérica, e saca conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.6. Augas subterráneas. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á hidroloxía española, incidindo na explotación das augas subterráneas, utilizando distintas fontes de información. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.6.1. Selecciona imaxes e novas xornalísticas que reflictan a desigualdade hídrica española e a súa interacción coas actividades humanas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
Bloque 5. As paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade				
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Paisaxes naturais españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Describir e reflectir nun mapa as paisaxes naturais españolas, identificando os seus trazos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB5.1.1. Distingue as características dos grandes conxuntos paisaxísticos españois. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB5.1.2. Localiza no mapa as paisaxes naturais españolas e identifica as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B5.2. Influencia do medio na actividade humana. Políticas favorecedoras do patrimonio natural. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.2. Relacionar o medio natural coa actividade humana, describindo casos de modificación do medio polo ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB5.2.1. Identifica e formula os problemas suscitados pola interacción entre persoa e natureza sobre as paisaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> XHB5.2.2. Analiza algún elemento lexislador correctivo da acción humana sobre a natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
				<ul style="list-style-type: none"> CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Os medios humanizados e a súa interacción no espazo xeográfico. Paisaxes culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Describir os espazos humanizados e enumerar os seus elementos constitutivos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB5.3.1. Diferencia as paisaxes humanizadas das naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B5.4. Aproveitamento sustentable do medio físico. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.4. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ás paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como en bibliografía ou medios de comunicación social. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB5.4.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia do medio na actividade humana. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB5.4.2. Selecciona e analiza a partir de distintas fontes de información novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia das persoas sobre o medio. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB5.4.3. Obtén e analiza a información que apareza nos medios de comunicación social referida á destrución do medio natural por parte do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B5.5. Variedades de paisaxes naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.5. Comparar imaxes das variedades de paisaxes naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB5.5.1. Diferencia as paisaxes naturais españolas a partir de fontes gráficas e comenta imaxes representativas de cada unha das variedades de paisaxes naturais localizadas en medios de comunicación social, internet ou outras fontes bibliográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	Bloque 6. A poboación española			
<ul style="list-style-type: none"> d g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.1. Fontes para o estudo da poboación. Procedementos de análise en demografía. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.1. Identificar as fontes para o estudo da poboación establecendo os procedementos que permiten estudar casos concretos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.1.1. Utiliza as ferramentas de estudo da poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
<ul style="list-style-type: none"> g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.2. Evolución histórica 	<ul style="list-style-type: none"> B6.2. Comentar gráficos e taxas que amosen a evolución da poboación española. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.2.1. Comenta a pirámide actual de poboación española e compáraa con algunha dun período anterior ou de previsións futuras. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB6.2.2. Distingue as pirámides de poboación na súa evolución histórica. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.3. Movementos naturais de poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.3. Caracterizar a poboación española identificando os movementos naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.3.1. Aplica a teoría da transición demográfica ao caso español. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB6.3.2. Elixe datos e taxas demográficas que 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			amosen a configuración da poboación dun territorio.	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.4. Distribución territorial da poboación 	<ul style="list-style-type: none"> B6.4. Diferenciar a densidade de poboación no espazo peninsular e insular, explicando a distribución de poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.4.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Migracións. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Explicar a distribución da poboación española identificando as migracións. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.5.1. Explica os procesos migratorios antigos que afectan a España 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB6.5.2. Identifica e analiza as migracións recentes. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB6.5.3. Explica as relacións entre comunidades autónomas en relación coas migracións interiores. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Mapa da distribución da poboación española. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Analizar a poboación das comunidades autónomas, definindo a súa evolución e a problemática de cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.6.1. Compara e comenta a poboación das rexións que medran e as que diminúen a súa poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Mapa de densidade da poboación española. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Comentar un mapa da densidade de poboación de España, analizando a súa estrutura. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.7.1. Analiza un gráfico da estrutura da poboación española. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.8. Conformación do espazo demográfico actual. Definición e cálculo de taxas demográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.8. Analizar as pirámides de poboación das comunidades autónomas, incidindo no caso galego, e comentar as súas peculiaridades. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.8.1. Resolve problemas de demografía referidos ao cálculo de taxas de poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.9. Diversidades rexionais. Estrutura, problemática actual e posibilidades de futuro da poboación española. Realidade demográfica galega. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.9. Explicar as perspectivas de poboación española e a ordenación do territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.9.1. Selecciona e analiza información sobre as perspectivas de futuro da poboación española. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.10. Ordenación do territorio. Peso do factor demográfico. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.10. Obter e seleccionar información de contido demográfico utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como noutras fontes de información. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.10.1. Presenta e defende información sobre a poboación española salientando os aspectos máis significativos, utilizando gráficos, mapas, pirámides, etc., nunha presentación informática ou en exposicións en directo. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	Bloque 7. O espazo rural e as actividades do sector primario			

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Peso das actividades agropecuarias, forestais e pesqueiras no PIB. Poboación activa. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Describir as actividades agropecuarias e forestais, especificando as características de España. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB7.1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras actividades económicas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B7.2. Aspectos naturais e históricos que explican os factores agrarios. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.2. Distinguir as paisaxes agrarias, a súa morfoloxía e as súas estruturas, establecendo as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.2.1. Sitúa nun mapa a distribución dos principais aproveitamentos agrarios. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB7.2.2. Achea os aspectos do pasado histórico que incidiron nas estruturas agrarias españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B7.3. Elementos que conforman as paisaxes agrarias. Paisaxes agrarias de España: características. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.3. Analizar adecuadamente unha paisaxe rural distinguindo o terreo de labor, os bosques e o hábitat.. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.3.1. Selecciona e comenta imaxes que poñen de manifesto as características das paisaxes agrarias españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B7.4. Estrutura da propiedade e tenencia da terra. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.4. Comprender a evolución da estrutura da propiedade e identificar formas de tenza da terra. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.4.1. Define historicamente, de forma sumaria, a estrutura da propiedade 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B7.5. Explotacións agrarias: características. Tipos de agricultura: coexistencia de formas avanzadas e tradicionais. Transformacións agroindustriais. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.5. Explicar o sector agrario español tendo en conta as súas estruturas da propiedade e as características das súas explotacións. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.5.1. Identifica e analiza as características das paisaxes agrarias españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B7.6. Políticas de reforma agraria. Situación española do sector no contexto da Unión Europea. Política Agraria Común (PAC). 	<ul style="list-style-type: none"> B7.6. Explicar a situación do sector agrario español tendo en conta o contexto europeo e as políticas da Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.6.1. Achea datos ou gráficos de aspectos estruturais que expliquen o dinamismo dun sector agrario dado. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB7.6.2. Comenta textos xornalísticos que expliquen a situación española na PAC. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> d e g i 	<ul style="list-style-type: none"> B7.7. Actividade pesqueira: localización, características e problemas. Análise dos aspectos físicos e humanos que conforman o espazo pesqueiro. Caso galego. 	<ul style="list-style-type: none"> B7.7. Analizar a actividade pesqueira, e definir as súas características e os seus problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.7.1. Establece as características e as peculiaridades da actividade pesqueira española e galega. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ I ▪ p ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.8. Silvicultura: características e desenvolvemento no territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.8. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo rural, silvícola ou pesqueiro, utilizando fontes dispoñibles en internet, en medios de comunicación social ou na bibliografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.7.2. Selecciona e analiza novas xornalísticas que tratan problemas pesqueiros e identifica a súa orixe. ▪ XHB7.8.1. Confecciona gráficos comparativos do peso específico no PIB das actividades agrarias, gandeiras, forestal e pesqueiras españolas fronte a outros sectores de actividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	Bloque 8. As fontes de enerxía e o espazo industrial			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Proceso de industrialización español: características e breve evolución histórica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Analizar o proceso de industrialización español establecendo as características históricas que conducen á situación actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.1.1. Selecciona e analiza información sobre os problemas e a configuración da industria española. ▪ XHB8.1.2. Establece un eixe cronolóxico para explicar a evolución histórica da industrialización española ▪ XHB8.1.3. Selecciona e analiza imaxes que amosen a evolución histórica da industria española nunha zona concreta ou dun sector concreto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD ▪ CCL ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Localización das fontes de enerxía en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Relacionar as fontes de enerxía e a industrialización, e describir as súas consecuencias en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.2.1. Relaciona o nacemento da industria e a localización de fontes de enerxía e materias primas en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CDC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.3. Achega ao PIB da industria. Poboación activa. Deficiencias e problemas do sector industrial español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.3. Coñecer os factores da industria en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.1. Enumera as características da industria española e as súas diferenzas rexionais. ▪ XHB8.3.2. Confecciona e analiza gráficas e estatísticas que expliquen as producións industriais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.4. Elementos das paisaxes industriais. Tipoloxías de paisaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.4. Identificar e comentar os elementos dunha paisaxe industrial dada. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.4.1. Analiza e comenta paisaxes de espazos industriais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.5. Rexións industriais e eixes de desenvolvemento de España: importancia das políticas territoriais no sector. Planificación e perspectivas de futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.5. Describir os eixes de desenvolvemento industrial sobre un mapa, establecendo as súas características e as posibilidades de rexeneración e cambio no futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.5.1. Sinala nun mapa os asentamentos industriais máis importantes, distinguindo entre os sectores industriais. ▪ XHB8.5.2. Localiza e describe as rexións industriais e os eixes de desenvolvemento industrial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA ▪ CCL ▪ CAA

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
				<ul style="list-style-type: none"> CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB8.5.3. Describe os eixes ou focos de desenvolvemento industrial, e as súas perspectivas de futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B8.6. Influencia da política da Unión Europea na configuración da industria española. 	<ul style="list-style-type: none"> B8.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo industrial español e a influencia nel da política industrial europea, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet, como na bibliografía ou nos medios de comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.6.1. Describe as políticas industriais da Unión Europea e a súa influencia nas españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	Bloque 9. O sector servizos			
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.1. Terciarización da economía española: influencia no PIB. Poboación activa do sector terciario. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.1. Analizar a terciarización da economía española establecendo as súas características e a influencia no produto interior bruto, e utilizar correctamente a terminoloxía do sector servizos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.1.1. Identifica as características do sector terciario español. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.2. Análise dos servizos e distribución no territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.2. Identificar a presenza dos servizos no territorio, analizando a súa distribución e o impacto no medio. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.2.1. Explica a incidencia do sector servizos para a economía española. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.3. Sistema de transportes en España. Impacto das infraestruturas sobre o espazo xeográfico 	<ul style="list-style-type: none"> B9.3. Explicar o sistema de transporte en España, distinguindo a articulación territorial que configura. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.3.1. Describe como se articulan os medios de comunicación máis importantes de España (ferrocarrís, estradas, portos e aeroportos). 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB9.3.2. Comenta sobre un mapa de transportes a transcendencia que este sector ten para articular o territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB9.3.3. Describe e analiza mapas que reflictan un sistema de transporte determinado 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB9.3.4. Distingue nun mapa os principais nodos de transporte español. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB9.3.5. Resolve problemas formulados nun caso específico sobre vías de comunicación no noso país. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.4. Desenvolvemento comercial: características, evolución e distribución territorial. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.4. Describir o desenvolvemento comercial e a ocupación territorial que impón, e establecer as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.4.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento comercial. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.5. Espazos turísticos: características e evolución. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.5. Localizar nun mapa os espazos turísticos, e enumerar as súas características e as desigualdades rexionais. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.5.1. Analiza e explica as desigualdades do espazo turístico. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.6. Outras actividades terciarias: sanidade, educación, finanzas e servizos públicos. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á actividade ou ao espazo do sector servizos español, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como na bibliografía ou nos medios de comunicación social. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.6.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento turístico español. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB9.6.2. Explica como articulan o territorio outras actividades terciarias. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB9.6.3. Analiza e comenta imaxes do espazo destinado a transportes, comercial ou outras actividades do sector servizos. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B9.7. Transformacións das paisaxes nas zonas turísticas. Caso do litoral. 	<ul style="list-style-type: none"> B9.7. Identificar e comentar unha paisaxe transformado por unha importante zona turística. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB9.7.1. Confecciona esquemas para analizar a influencia do sector servizos na economía e no emprego en España, a partir de imaxes que reflictan o seu impacto nunha paisaxe. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD CSC
	Bloque 10. O espazo urbano			
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B10.1. Concepto de cidade e a súa influencia na ordenación do territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> B10.1. Definir a cidade. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.1.1. Define cidade e achega exemplos.. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> d e g i l p 	<ul style="list-style-type: none"> B10.2. Morfoloxía e estrutura urbanas. Análise socioeconómica e política a través do plano da cidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B10.2. Analizar e comentar planos de cidades, distinguindo os seus trazados. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.2.1. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima ao lugar de residencia, ou a máis significativa. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> d e g 	<ul style="list-style-type: none"> B10.3. Planificacións urbanas. Instrumentos do planeamento. 	<ul style="list-style-type: none"> B10.3. Identificar o proceso de urbanización e enumerar as súas características e as planificacións internas. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.3.1. Identifica as características do proceso de urbanización. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ i ▪ l 			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.3.2. Explica e propón exemplos de procesos de planificación urbana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Características do proceso de urbanización. Áreas de influencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Analizar a morfoloxía e a estrutura urbana, e extraer conclusións da pegada da historia e a súa expansión espacial, reflexo da evolución económica e política da cidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.4.1. Sinala a influencia histórica no plano das cidades españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.4.2. Explica a morfoloxía urbana e sinala as partes dunha cidade sobre un plano desta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.5. Características da paisaxe urbana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.5. Analizar e comentar unha paisaxe urbana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.5.1. Comenta unha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.5.2. Selecciona e analiza imaxes que expliquen a morfoloxía e a estrutura urbana dunha cidade coñecida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.6. Usos do solo urbano. Ordenación territorial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.6. Identificar o papel das cidades na ordenación do territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.6.1. Explica a xerarquización urbana española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.7. Rede urbana española. Características do proceso de crecemento espacial das cidades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.7. Describir a rede urbana española e comentar as súascaracterísticas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.7.1. Describe e analiza as influencias mutuas entre a cidade e o espazo que a rodea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.8. Sistema urbano español: desenvolvemento sustentable. Cidades saudables. O territorio como recurso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.8. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ao espazo urbano español, utilizando fontes en que estea dispoñible, en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.8.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas que amosen a configuración e a problemática do sistema urbano español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	Bloque 11. Formas de organización territorial			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.1. Organización territorial de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.1. Describir a organización territorial española analizando a estrutura local, autonómica e estatal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española, partindo do concello e da comunidade autónoma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.2. Influencia da historia e da Constitución de 1978 no deseño 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.2. Explicar a organización territorial española e establecer a influencia da his- 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.2.1. Explica a ordenación territorial española a partir de mapas históricos e actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none">▪ g▪ i▪ l	territorial.	toria e da Constitución de 1978, mediante o emprego de mapas históricos e actuais.		<ul style="list-style-type: none">▪ CCL▪ CD
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB11.2.2. Caracteriza a ordenación territorial establecida pola Constitución de 1978.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB11.2.3. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do século XX.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB11.2.4. Distingue e enumera as comunidades autónomas, as principais cidades en cada unha e os países fronteirizos de España.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l	<ul style="list-style-type: none">▪ B11.3. Desequilibrios e contrastes territoriais.	<ul style="list-style-type: none">▪ B11.3. Analizar a organización territorial española e describir os desequilibrios e os contrastes territoriais, así como os mecanismos correctores	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB11.3.1. Enumera os desequilibrios e os contrastes territoriais existentes na organización territorial española.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l▪ p	<ul style="list-style-type: none">▪ B11.4. Comunidades Autónomas: políticas rexionais e de cohesión territorial. Comunidade Autónoma de Galicia.	<ul style="list-style-type: none">▪ B11.4. Describir a transcendencia das comunidades autónomas e definir as políticas territoriais que levan a cabo, incidindo no caso de Galicia.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB11.4.1. Explica as políticas territoriais que practican as comunidades autónomas en aspectos concretos.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l▪ p	<ul style="list-style-type: none">▪ B11.5. A cuestión territorial na España das autonomías	<ul style="list-style-type: none">▪ B11.5. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ás formas de organización territorial en España, utilizando fontes en que estea dispoñible en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB11.5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB11.5.2. Explica razoadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas	<ul style="list-style-type: none">▪ CAA▪ CCL
	Bloque 12. España en Europa e no mundo			
<ul style="list-style-type: none">▪ d▪ e▪ g▪ i▪ l▪ p	<ul style="list-style-type: none">▪ B12.1. España: situación xeográfica; posición e localización dos territorios que conforman a unidade e a diversidade política.	<ul style="list-style-type: none">▪ B12.1. Definir a situación xeográfica de España no mundo, establecendo a súa posición e localizando os seus territorios.	<ul style="list-style-type: none">▪ XHB12.1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xoeconómicas e sinala aquelas coas que España ten máis relación.	<ul style="list-style-type: none">▪ CM▪ CCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB12.1.2. Identifica aspectos salientables de España na situación mundial.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA▪ CCL▪ CD
			<ul style="list-style-type: none">▪ XHB12.1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xoeconómicas mundiais.	<ul style="list-style-type: none">▪ CMCCT▪ CAA

	Xeografía. 2º de bacharelato.			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
				<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.2. España en Europa. Estrutura territorial. Contrastes físicos e socioeconómicos de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.2. Describir o continente europeo distinguindo a súa estrutura territorial e os contrastes físicos e socioeconómicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.2.1. Explica a posición de España na Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.3. Posición de España na Unión Europea. Políticas rexionais e de cohesión territorial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.3. Identificar a posición de España na Unión Europea, enumerando as políticas rexionais e de cohesión territorial que se practican en Europa e que afectan a España 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.3.1. Extrae conclusións das medidas que a Unión Europea toma en política rexional e de cohesión territorial que afectan a España 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.3.2. Comenta novas xornalísticas ou textos que explican a posición de España na Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.4. España no mundo. Globalización e diversidade no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.4. Definir a globalización e explicar os seus trazos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.4.1. Identifica e describe os trazos da globalización con exemplificacións que afectan a España 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.5. Procesos de mundialización e desigualdades territoriais. Grandes eixes mundiais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.5. Comparar os procesos de mundialización e diversidade territorial, resumindo as características de ambos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.5.1. Confecciona cadros comparativos da aplicación a casos concretos dos conceptos de mundialización e de diversidade territorial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.6. Posición de España nas áreas socioeconómicas e xeopolíticas mundiais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.6. Explicar as repercusións da inclusión de España en espazos socioeconómicos e xeopolíticos continentais e mundiais, utilizando fontes diversas baseadas en material bibliográfico ou en liña e en opinións expostas nos medios de comunicación social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.6.1. Explica as repercusións da inclusión de España en espazos xeopolíticos e socioeconómicos continentais e mundiais a partir de distintas fontes de información xeográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD

7. ELEMENTOS TRANSVERSAIS

Os contidos propios das materias deste Departamento, aínda que sen dúbida moi importantes, non abundan para lograr unha educación que procure o **desenvolvemento integral** das persoas, para o cal é imprescindible atender non só ás capacidades cognitivas, senón tamén ás afectivas, humanas e sociais. Por iso, prevese tamén traballar ao longo do curso, no marco de cada unha das materias pero buscando en todo momento un **carácter transversal** con todas as materias e todos os docentes, unha serie de valores e contidos de acordo á idade dos alumnos e as directrices marcadas no proxecto educativo do centro.

Do mesmo xeito, atendendo ao disposto no *Decreto 86/2015, de 25 de xuño*, traballaranse contidos transversais relacionados coa **comprensión lectora** e a **expresión oral e escrita** a través da lectura, análise e comentario de textos e gráficas, e realización de textos escritos e exposicións orais. Procurárase igualmente o fomento da **igualdade de xénero**, valéndose do estudo da situación da muller en momentos pasados da Historia e na actualidade; a **educación pola paz** e o ensino de **valores cívicos e democráticos**, a través tanto de contidos relacionados coa materia como da creación dun clima asertivo na aula, o fomento do **espírito emprendedor** (procurando o desenvolvemento da capacidade crítica e tratando de esperar interese no alumnado pola súa propia aprendizaxe), sen esquecer outras cuestións de gran relevancia actual como poden ser a **educación medioambiental**, que tamén debe ser abordada á hora de estudar contidos principalmente de Xeografía.

Empregaranse ferramentas TIC na procura de mellorar a tarefa educativa e a motivación dos alumnos/as a través das seguintes actividades:

- Busca de información, tanto individualmente como en grupos, que irá dirixido á realización de traballos e actividades, ampliación de coñecementos... Xa que Internet é a maior fonte de información que a humanidade ten hoxe en día e pódese acceder dende calquera punto do mundo ao dato máis insignificante é importante, polo tanto, ensinar aos alumnos a buscar datos na rede, seleccionando e discriminando as distintas informacións que están a recibir, tratando de que os alumnos consigan ser críticos con toda a información recibida, de xeito que formen a súa propia opinión sobre cada un dos temas a tratar.

- Uso de programas, vídeos e xogos educativos. Hai unha grande cantidade de software educativo ao que se pode recorrer par o desenvolvemento das clase, software que, ademais, se adapta ás necesidades educativas de calquera alumno respectando a diversidade.

7.1. TRATAMENTO E FOMENTO DAS TIC

As TIC son particularmente valiosas para enriquecer ambientes de aprendizaxe nas Ciencias Sociais. Ademais, transformaron a forma en que estas se ensinan actualmente. Por estas razóns, hai unha serie de ferramentas tecnolóxicas que facilitan a aprendizaxe tanto nas disciplinas que como mencionamos anteriormente teñen maior peso nos currículos de educación secundaria e de bacharelato, como na realización de proxectos que integren varias destas disciplinas. Estas ferramentas inclúen por unha parte proxectos de clase, WebQuests e proxectos colaboradores e, pola outra, recursos dispoñibles en Internet como mapas dixitais, software, bases de datos e xogos de simulación, entre outros.

As TIC tamén facilitan a realización de indagacións en temas propios das Ciencias Sociais e crean un espazo para desenvolver nos estudantes habilidades de investigación (busca, acceso, selección e organización de información); habilidades de análise (interpretación e síntese de información); e habilidades comunicativas (exposición coherente e fundamentada de ideas, opinións, conviccións, sentimentos e experiencias). Por outra parte, o software de produtividade como o procesador de texto, a folla de cálculo e o presentador multimedia apoian a elaboración de ensaios, a realización de proxectos e a produción de publicacións (boletíns, xornal escolar, etc).

As TIC realizan unha achega importante no proceso de ensino-aprendizaxe da Historia. Permiten aos estudantes acceder a fontes históricas (primarias e secundarias); comunicarse cos seus homólogos doutras escolas, no transcurso de investigacións ou no desenvolvemento de proxectos colaboradores, para verificar feitos ou contrastar puntos de vista; por último, entre outras aplicacións, clasifi-

car e organizar información e comunicala de xeito efectivo. Doutro lado, software como o de construción de liñas de tempo e diagramas de causa efecto permite que os estudantes poñan en perspectiva o tempo histórico. Tempo que non se esgota na cronoloxía, senón que inclúe outros aspectos, como duración, ritmo, simultaneidade, continuidade e cambio. Algunhas investigacións sosteñen que os estudantes teñen dificultades, mesmo ata a puberdade, para: ordenar feitos históricos, comprender a duración dos grandes períodos históricos e utilizar a periodización (eras paleolítica, neolítica, etc). Por todo o anterior e dende idades temperás, recoméndase a utilización na aula destes instrumentos de representación do tempo.

Pola súa banda, a Xeografía é unha disciplina que ademais de servir para realizar localizacións e representacións físicas dos lugares, debe dar conta dos vínculos do home co seu medio para explicar as vantaxes ou inconvenientes dunha rexión a través da análise de elementos como clima, relevo, hidrografía, vexetación e recursos naturais desta. O seu obxecto constitúeo o espazo xeográfico, no cal interveñen unha variedade de elementos e fenómenos interdependentes con feitos humanos, pasados e presentes.

Nesta disciplina, as TIC ofrecen os medios que facilitan o desenvolvemento de habilidades para construír e utilizar mapas; para acceder, organizar, sintetizar e presentar información en diferentes formas; para lograr identificar e comprender patróns xeográficos, económicos e de relacións espaciais; e para comunicar e intercambiar información con estudantes doutras culturas ou lugares (próximos ou remotos). Por exemplo, a utilización de Internet facilita as “visitas virtuais” planeadas a destinos específicos co fin de cumprir con determinados obxectivos educativos. Intimamente relacionada con esta área encóntrase a utilización dos Sistemas de Información Xeográfica (GIS pola súa sigla en inglés), cada vez máis próximos á educación secundaria. Estes baséanse nun software composto por tres elementos: unha base de datos con información, un mapa e un mecanismo para interrelacionalos o que facilita o enlace de información xeográfica (onde están as cousas) con información descritiva (que son as cousas). A diferenza dun mapa tradicional (en papel), un GIS pode presentar sobre o mapa dunha determinada rexión e de xeito interactivo, varias capas que se sobrepoñen e que conteñen información temática; por exemplo, sobre recursos naturais, educación, transporte, agricultura, saúde, arqueoloxía, etc. Ademais, este tipo de software permite integrar Xeografía información propia doutras das disciplinas que conforman as Ciencias Sociais.

7.2. TRATAMENTO E FOMENTO DA LECTURA. PROXECTO LECTOR

As materias do Departamento de Xeografía e Historia precisan, para o seu desenvolvemento cotián, do uso e aproveitamento de variadas fontes escritas; ademais, proponse unha lista de lecturas variadas relacionadas coa materia de cada curso a partir da cal se poderán establecer lecturas de carácter voluntario ou obrigatorio como traballo complementario.

Dadas as características das materias impartidas polo Departamento e a metodoloxía empregada, que obriga á lectura continua de todo tipo de documentos, consideramos que a nosa contribución ó fomento da lectura é constante. Nos diferentes cursos e ao longo de cada unidade didáctica explicada realizaranse varias lecturas de textos por parte dos alumnos, o cal implica un tempo de lectura practicamente diario por parte do alumnado. Para todo iso, propoñemos a utilización de diferentes fontes escritas, tanto secundarias como primarias, xornais, textos literarios ou outros textos de ficción que, xunto coa utilización dos recursos proporcionados polo libro de texto, consideramos que serán suficientes para alcanzar os obxectivos fixados polo Proxecto Lector do centro.

Os obxectivos a acadar serán:

- Conseguir a paulatina capacitación do alumnado na lectura e comprensión de todo tipo de textos, utilizando as distintas tecnoloxías da comunicación e da información e o seus distintos soportes.

- Implicar a todas as persoas do centro educativo para que compartan e transmitan unha actitude positiva diante do proceso de lectura, non só como medio para a aprendizaxe, senón tamén como recurso de pracer e como axuda ao desenvolvemento persoal.

As distintas áreas ou materias deberán adecuarse aos soportes que mellor lles conveñan para este proxecto, intentando que cada alumno/a teña que empregar os máis variados, que lle fagan entender que a lectura comprensiva é a ferramenta básica e fundamental de todos eles.

Os principais soportes a empregar son:

- Soporte impreso: libro, prensa en diferentes linguas (xornais, revistas especializadas...), cómic e publicidade.
- Soporte electrónico: Internet.

En canto á metodoloxía, esta será variada pois, ás veces, os diferentes soportes escritos ou a propia temática concreta determinan o diferente xeito de traballo. Por exemplo, o caso da prensa, permitiría seguir o desenvolvemento dunha guerra, pedindo ao alumno/a que cada certo tempo presentase un resumo cos aspectos máis relevantes da evolución da noticia.

A **avaliación** do fomento da lectura terase en conta no apartado correspondente ao traballo de clase, tendo en conta a capacidade de comprensión lectora do alumnado e de reflexión crítica sobre as lecturas.

8. METODOLOXÍA

8.1 CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS E MODALIDADE DE ENSINO PRESENCIAL

Á hora de optar por unha ou outra metodoloxía didáctica das varias que se poden aplicar na ensinanza-aprendizaxe da Xeografía e da Historia, optamos por aquela que combina a construción do coñecemento do alumnado sobre unha base dobre: a exposición oral significativa por parte do profesorado na aula, dirixindo e organizando o traballo e a selección dos aspectos a traballar, e o traballo con fontes documentais por parte do alumnado. É dicir, trátase dun modelo integrador en que se combina a aprendizaxe por recepción e por descubrimento.

Asumimos os principios da aprendizaxe significativa, e por iso procuraremos partir dos coñecementos previos dos alumnos e ter en conta os seus esquemas mentais para que as actividades de ensino-aprendizaxe que propoñamos sexan adecuadas á súa estrutura mental. Tentaremos prestar unha especial atención a que o alumno lle atope sentido ao traballo que está a facer proporcionándolle sempre estímulos positivos, utilizando distintas estratexias de aprendizaxe que favorezan un ensino activo, non tanto no sentido de actividade manipulativa, senón especialmente de actividade mental.

A información ou exposición, sempre que sexa significativa, facilita ao alumnado a captación e comprensión das redes conceptuais básicas propias da Xeografía e da Historia. A significatividade vén dada por varios elementos que van desde a organización da información –de modo lóxico e de doada captación e comprensión por parte do alumnado– ata a propia significatividade potencial do material seleccionado –que permita establecer nexos entre a nova información e a que cada alumno xa posúe– facilitando así a reconstrución persoal dos acontecementos históricos.

Procuraremos evitar situacións reiteradas de aprendizaxe memorístico-receptivo, buscando sempre que o alumno poida ir construíndo progresivamente os seus coñecementos a base de actividades que o poñan en disposición de acceder a novos coñecementos por descubrimento guiado ou autónomo e que, nun momento final, permita a memorización comprensiva.

En definitiva, a metodoloxía proposta non responde a un modelo puro, senón máis ben ecléctico, en que ten unha carga importante a aprendizaxe significativa de reconstrución do acontecer histórico por parte do alumnado, pero no que non se elimina nin a explicación escrita nin oral por parte do profesor, especialmente na introdución das unidades temáticas, na orientación permanente do traballo do alumnado e na elaboración de conclusións. Para poder levar a cabo o anteriormente exposto, será precisa unha actualización metodolóxica que favoreza a innovación na aula e o desenvolvemento de metodoloxías activas e participativas, para o que será preciso:

- Favorecer a transformación da información en coñecemento, a través da selección e interpretación de contidos procedentes de diversas fontes, propiciando a elaboración de explicacións históricas rigorosas e coherentes.
- Producir e interpretar informacións sobre aspectos cuantitativos e espaciais.
- Promover a participación do alumnado en debates sobre temas seleccionados en función da súa potencialidade crítica para a comprensión de problemas socialmente relevantes, utilizando as normas do intercambio comunicativo.
- Elaboración de traballos de investigación no contorno sobre algún momento destacado da historia contemporánea, establecendo conexións cos marcos galego, español e europeo.
- Utilizar técnicas básicas de indagación e explicación histórica, para entender a provisionalidade de todo coñecemento, e ensinar a pensar historicamente.
- Utilizar actividades de carácter interdisciplinario a través do traballo en grupo e da colaboración na resolución de problemas.
- Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación como instrumentos que reforzan a comunicación interpersoal e o traballo cooperativo, así como a relación con contornos físicos e sociais máis amplos, ademais de practicar o manexo crítico e selectivo da información que proporcionan.
- A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballaranse en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa. Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

No caso de 2º de Bacharelato, aínda que se procurará asemellarse o máximo posible aos criterios metodolóxicos xa expostos para outros niveis, hai que ter en conta que as materias de 2º de Bacharelato atópanse coa problemática duns contidos moi amplos, o que coincide cunha importante redución do número de xornadas lectivas como consecuencia da necesidade de rematar as clases no mes de maio por mor das probas de acceso á Universidade. Por estas razóns, os docentes deberán intervir máis asiduamente na tarefa de dirixir e reconducir as actividades do alumnado. Isto non nos debe facer esquecer o obxectivo prioritario de conseguir unha clase activa e participativa afastada do exclusivo protagonismo do docente como mero subministrador dos contidos da materia.

Tendo en conta a situación actual derivada da pandemia da Covid-19, prestarase unha especial atención ao traballo coas tecnoloxías da información e da comunicación. Isto é especialmente relevante, posto que, dada a posibilidade de ter que adoptar durante o curso unha modalidade de ensino non presencial, é fundamental que o alumnado estea afeito a traballar de xeito máis autónomo e empregando as TICs. A tal fin, durante as primeiras sesións do curso explicaráselles ao alumnado a maneira de traballar que se adoptará en caso de ensinanza non presencial e asegurárase de que todos saiban acceder ás ferramentas empregadas para tal fin. Do mesmo xeito, incluso no caso da ensinanza presencial, empregárase de xeito habitual a Aula Virtual do centro e promoverase a realización de actividades e traballos que requiran o emprego das TIC.

8.2. ADAPTACIÓNS METODOLÓXICAS NO CASO DE TER QUE ADOPTAR UNHA MODALIDADE DE ENSINO NON PRESENCIAL

No caso de terse que adoptar unha modalidade de ensino non presencial, cada profesor botará man da **canle de comunicación e de traballo** co alumnado que previamente fora acordada con eles e que será fundamentalmente a **Aula Virtual** do centro, así como o correo electrónico. Ao comezo de curso, cada grupo contará cunha sección na Aula Virtual na que se subirán materiais de traballo e tarefas para ir acostumando o alumnado ao seu uso.

De terse que suspender a actividade lectiva presencial, haberanse de introducir igualmente varias modificacións referentes á metodoloxía. En primeiro lugar, dependendo do tempo estimado que se prevea que poida durar esa situación, poderanse introducir **modificacións na temporalización** da programación, buscando principalmente adicar o tempo de ensino a distancia para traballar aquelas aprendizaxes que revistan un carácter máis teórico e que, polo tanto, resulte máis doado ao alumnado de seguir. En segundo lugar, poderase aplicar unha redución dos contidos a traballar, que serán reducidos aos **mínimos e aprendizaxes imprescindibles** recollidos no apartado 6 desta programación. En terceiro lugar, a forma de traballar tamén deberá ser modificada; neste senso, levaranse a cabo clases telemáticas, preferente a través da plataforma habilitada pola Xunta (Cisco Webex), aínda que tamén se poderán outras plataformas similares. O profesorado tamén aportará ao alumnado recursos para explicar ou repasar os contidos que deban ser traballados.

En canto ás **actividades** que deberá realizar o alumnado, traballarase de maneira habitual co libro de texto ou apuntamentos e as actividades que veñen indicadas neles. Isto presenta varias vantaxes: primeiramente, por ser a maneira de traballo á que o alumnado está máis afeito, e en segundo lugar porque permite reducir o tempo que o alumnado deberá estar conectado, o cal debe ser tido en conta tanto por cuestións de saúde e de comodidade para el como para o caso das familias que dispoñan de menores medios informáticos e que, por conseguinte, deban compartilos entre varios membros. Por outra banda, tamén se optará pola realización de traballos de síntese ou investigación que permitan traballar as competencias clave, ademais dos contidos propios da materia.

No caso das **probas**, a primeira medida será tratar de retrasalas ata que se poida retomar novamente a actividade lectiva presencial. En caso de que isto non fose posible, ou non se puidese producir nun prazo de tempo razoable, supoñendo contratempos para a avaliación do alumnado, poderase optar por dúas posibilidades: a súa substitución por unha actividade de avaliación diferente (como a realización dun traballo, un boletín de exercicios...), ou a realización de probas telemáticas. Neste último caso, poderase optar igualmente por varios modelos: a realización dunha proba telemática empregando os recursos da Aula Virtual ou similares ou a través de videoconferencia, ou a realización de probas orais a través de videoconferencia. Para a realización das probas telemáticas, sexan escritas ou orais, e salvo indicación expresa por parte do profesor, o alumnado non poderá empregar ningún tipo de recurso (libro de texto, apuntamentos, caderno, internet...); en caso de que o profesor detecte o incumprimento desta medida, poderá calificar negativamente a proba, incluso cun 0, dependendo do gravidade da actuación do alumno neste sentido. Do mesmo xeito, durante a realización das probas poderase pedir ao alumnado evidencias de que está realizándoa limpamente, o cal podería supoñer, no caso das probas mediante videoconferencia, a activación da cámara e a súa colocación nunha determinada posición para amosar o entorno e o campo de visión do alumnado e asegurarse de carece de medios de apoio ao seu alcance.

No caso de 2º de Bacharelato, debido á existencia das probas de acceso á Universidade, será necesario igualmente abordar de xeito suficiente tódolos contidos, polo que se procurará, na medida do posible, manter a temporalización establecida no apartado 6 desta programación incluso no caso dun ensino non presencial, sen perxuízo das alteracións puntuais que se poidan plantexar para favorecer a aprendizaxe do alumnado.

8.3. ADAPTACIÓNS METODOLÓXICAS NO CASO DE TER QUE ADOPTAR UNHA MODALIDADE DE ENSINO SEMI-PRESENCIAL OU DE CORENTENA DE PARTE DO ALUMNADO

No caso de terse que adoptar unha modalidade de ensino semi-presencial, terase en conta as características de dita modalidade que decidan as autoridades educativas. A grandes rasgos, optarase por unha combinación do modelo presencial e non presencial arriba descrito, en función de cal dos dous sexa o predominante. No caso dun ensino semi-presencial máis equitativamente distribuído, como podería ser a alternancia de días ou semanas presenciais e a distancia, adoptaranse principalmente modificacións na temporalización da programación para adecuar o tipo de contidos á modalidade que resulte máis axeitada para abordalos. Así, optarase esencialmente por adicar os días de ensino presencial para traballar novos contidos, sobre todo no caso de aqueles de carácter máis práctico ou que poidan resultar máis complexos para o alumnado, e adicaranse maioritariamente os días de ensino non presencial para a realización de actividades (tanto de repaso como de ampliación ou traballos) e para abordar, de ser necesario, os contidos máis sinxelos e que o alumnado poida traballar facilmente por si mesmos.

No caso de 2º de Bacharelato, debido á existencia das probas de acceso á Universidade, será necesario igualmente abordar de xeito suficiente tódolos contidos, polo que se procurará, na medida do posible, manter a temporalización establecida no apartado 6 desta programación incluso no caso dun ensino non semi-presencial, sen perxuízo das alteracións puntuais que se poidan plantexar para favorecer a aprendizaxe do alumnado.

Por outra banda, tamén se deberá ter en conta o caso de que haxa alumnos que, como consecuencia de ter que estar en **corentena pola Covid-19**, non poidan acudir ás clases presencialmente. Nestas situacións, o profesor poderá, se así o desexa, retransmitir as clases ben en tempo real ou ben gravadas para o alumnado que se atope en situación de corentena. Sen perxuízo do anterior, a canle preferente de traballo e comunicación co alumnado será a Aula Virtual, subindo as tarefas e materias necesario para que este alumnado poida continuar co seu proceso de aprendizaxe desde a casa; as dúbidas solucionaranse ben mediante o servizo de mensaxería da Aula Virtual ou ben mediante correo electrónico ou calquera outra vía acordada que o profesor considere axeitada.

No caso de que algún alumno non puiden asistir ao instituto na data de **realización dun exame ou calquera outra actividade de avaliación** por atoparse en situación de corenta ou illamento decretado polo seu médico ou servizo de saúde, optarase preferente por adiar dita proba de avaliación ata a súa reincorporación; de non ser posible ou de ser considerado polo profesor como máis recomendable en función da situación concreta, poderá ser substituída por outra ferramenta de avaliación que se poida desenvolver de xeito telemático (proba escrita, traballo, proba oral co profesor a través de medios telemáticos, etc.).

9. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Durante o presente curso utilizaranse como base en cada curso os seguintes materiais curriculares:

- 1º de ESO: *Xeografía e Historia 1º ESO*. Editorial Obradoiro Santillana (2022).
- 2º de ESO: *Xeografía e Historia 2º ESO*. Editorial Obradoiro Santillana (2016). 978-84-9972-712-7.
- 3º de ESO: *Xeografía e Historia 3º ESO*. Editorial Obradoiro Santillana (2022).
- 4º de ESO: *Xeografía e Historia 4º ESO*. Editorial Obradoiro Santillana (2016). 978-84-9972-713-4
- 1º de Bacharelato (“Historia do Mundo Contemporáneo”) e 2º de Bacharelato (“Historia de España” e “Xeografía de España”) non se empregará libro de texto oficial e establecerase como referencia básica os apuntamentos e demais materiais proporcionados polo profesor.

Tamén se facilitará ao alumnado para o estudo das materias impartidas por este departamento as fotocopias que se consideren necesarias nos diferentes niveis académicos.

Ademais dos materiais curriculares citados, o Departamento dispón doutros recursos utilizados habitualmente na aula ou noutros espazos axeitados. A modo de inventario podemos citar:

- Atlas xeográficos e históricos: Practicamente tódolos alumnos dispoñen dun atlas xeográfico e é intención do seminario poder dotar a todas aulas de alomenos dun exemplar de atlas histórico e xeográfico, aínda que polo de agora, dadas as disponibilidades presupostarias, é tarefa imposible.
- Dicionarios xeográficos, históricos e termos artísticos.
- Enciclopedias e anuarios estatísticos.
- Exemplares da Constitución e Estatuto de Autonomía.
- Obras literarias: Especialmente unha selección de novelas históricas utilizadas como elemento motivador e potenciador da lectura.
- Bibliografía: Aínda moi escasa pero que se centra en obras asequibles ós alumnos e algunhas, moi poucas, específicas para o Profesorado.
- Mapas murais xeográficos e históricos.
- Mapas topográficos: Folla de Neda a escala 1:25.000.
- Diapositivas: Xeografía xeral, Historia Xeral da Arte e da Cultura e Historia da Arte Española.
- Vídeos didácticos: Historia do século XX (BBC), Atlas Culturais do Mundo (Edición del Prado), Colección de vídeos da ASPG.
- Obras cinematográficas: Vídeos con films ambientados en períodos históricos concretos que serven para traballar determinados aspectos do curriculum.
- Transparencias: De temas moi variados (a meirande parte delas elaboradas polo propio profesorado).

Ademais dos recursos citados, contamos cunha Biblioteca no Centro que vai medrando pouco a pouco e permite ós alumnos consultar no propio local ou levar en préstamo bibliografía axeitada ás súas necesidades. Cando non se dispón dos fondos necesarios, a biblioteca municipal é relativamente ampla e está moi ben organizada; préstase sempre a colaborar co Centro adquirindo incluso aquelas obras que poida recomendar o Claustro do Centro. Contamos tamén no Centro con dúas aulas de informática, con ordenadores na biblioteca e nalgúas aulas que poden ser utilizados para obter información e para traballar exercicios interactivos co alumnado.

Empregaranse habitualmente recursos informáticos, tanto na aula (proxector e ordenador da aula, ordenadores do Proxecto Abalar, ordenadores da aula de informática) como desde a casa (principalmente a Aula Virtual como ferramenta principal para organizar o traballo telemático).

10. CRITERIOS DE AVALIACIÓN

10.1. XEOGRAFÍA E HISTORIA, 1º DE ESO

No presente curso esta materia introdúcese no **PROENS**.

10.2. XEOGRAFÍA E HISTORIA, 2º DE ESO

Os criterios de cualificación final do alumno en cada avaliación serán os seguintes:

- 40% da nota: traballo cotián (exercicios e actividades de clase), caderno, lectura, traballos complementarios obrigatorios e voluntarios, actitude, participación, etc.
- 60%: as probas escritas ou exames; haberá polo menos dúas por cada avaliación. Para o cálculo da cualificación farase unha media aritmética de todas as probas realizadas na avaliación.

En caso de terse que adoptar unha modalidade de ensino non presencial que imposibilite a realización de probas escritas na aula, estas serán substituídas por probas telemáticas (escritas, orais ou a través de plataformas informáticas) e/ou por traballos de síntese ou investigación, tal e como se especificou no apartado 8 desta programación; a porcentaxe destas probas telemáticas ou traballos será igualmente o 60% da cualificación final da avaliación.

No caso de que algún alumno non puiden asistir ao instituto na data de realización dun exame ou calquera outra actividade de avaliación por atoparse en situación de corenta ou illamento decretado polo seu médico ou servizo de saúde, o profesor poderá optar por adiar dita proba de avaliación ata a súa reincorporación ou por substituíla por outra ferramenta de avaliación que se poida desenvolver de xeito telemático (proba escrita, traballo, proba oral co profesor a través de medios telemáticos, etc.). O profesor contactará co alumno en cuestión á maior brevidade posible para comunicar ao alumno a forma de avaliación decidida.

A asistencia aos exames é obrigatoria, e a non asistencia inxustificada aos mesmos computarase como un 0 a efectos de cálculo da media. Para xustificar a inasistencia a un exame será necesario presentar un certificado médico no que se indique expresamente que o alumno non está en condicións de presentarse ao exame; de xeito contrario, o profesor non terá ningunha obriga de repetirlle a proba ao alumno.

A recuperación farase unha vez rematada a avaliación e terá a mesma estrutura que os exames ordinarios. O alumnado só terá que examinarse da parte correspondente ao parcial ou parciais suspensos. Considerarase recuperada a avaliación se se obtén un 5 ou máis na proba. Para calcular a media da avaliación recuperada terase en conta tanto a nota do exame de recuperación como a do traballo de clase.

A nota da avaliación final ordinaria calcularase en función da media aritmética das tres avaliacións. Para poder facer media, as tres avaliacións do curso teñen que estar aprobadas (un 5 ou máis). A final de curso realizarase unha recuperación final na que os alumnos poderán recuperar as avaliacións que teñan suspensas; nesta proba examínase de toda a materia da avaliación suspensa, sen ter en conta a división en parciais feita durante o curso. Pódese contemplar a posibilidade de que os alumnos que así o desexen se presenten a esta recuperación para mellorar a súa calificación. De non acadarse unha calificación aprobada (5 ou máis) na avaliación final ordinaria, o alumnado terá que presentarse ao exame extraordinario de setembro, no que se avaliará de toda a materia impartida no curso.

No caso de que un alumno sexa encontrado copiando nalgunha proba ou exame será eliminado automaticamente da mesma (a súa cualificación será de 0 puntos), de xeito que:

- a) Se copia nun exame suspenderá a avaliación e terá que facer a recuperación da dita avaliación.
- b) Se copiase nun exame de recuperación, suspenderá esa recuperación e terá polo tanto que presentarse a unha proba final en xuño.
- c) Se copia no exame de xuño será enviado directamente á convocatoria de setembro.
- d) Se, por último, copiase nese exame de setembro tería a materia suspensa ata o vindeiro curso.

10.3. XEOGRAFÍA E HISTORIA, 3º DE ESO

No presente curso esta materia introdúcese no **PROENS**.

10.4. XEOGRAFÍA E HISTORIA, 4º DE ESO

A cualificación do alumnado obtense mediante unha síntese das notas obtidas das probas escritas, das actividades realizadas na aula e do seu traballo e participación diaria. Estas parten da observa-

ción e análise de todos os instrumentos de avaliación, entendéndose como superada a materia sempre que se alcance un cinco.

A cualificación calcularase do seguinte xeito:

- 60% da nota: probas escritas das unidades didácticas. Haberá polo menos dúas probas por avaliación. Estas constarán de entre 5 e 8 preguntas. As probas serán multinivel e priorizaranse as preguntas de tipo competencial (elaboración de comentarios de fontes históricas ou de textos coherentes empregando conceptos chave, interpretación de imaxes ou gráficos, etc.). Para obter a cualificación farase unha media aritmética de todas as probas realizadas na avaliación.

- 40% da nota: traballos e proxectos avaliábeis realizados na aula. Combinaranse traballos individuais con traballos ou proxectos grupais. Tamén haberá a posibilidade de realizar tarefas extra (oprativas) para subir nota (actividades sobre filmes ou cómics recomendados pola docente). Os traballos e proxectos entregados fóra de prazo non serán avaliados e tidos en conta na cualificación.

En caso de terse que adoptar unha modalidade de ensino non presencial que imposibilite a realización de probas escritas na aula, estas serán substituídas por probas telemáticas (escritas, orais ou a través de plataformas informáticas) e/ou por traballos de síntese ou investigación, tal e como se especificou no apartado 8 desta programación.

No caso de que algún alumno non puiden asistir ao instituto na data de realización dun exame ou calquera outra actividade de avaliación por atoparse en situación de corenta ou illamento decretado polo seu médico ou servizo de saúde, optarase preferente por adiar dita proba de avaliación ata a súa reincorporación; de non ser posible ou de ser considerado polo profesor como máis recomendable en función da situación concreta, poderá ser substituída por outra ferramenta de avaliación que se poida desenvolver de xeito telemático (proba escrita, traballo, proba oral co profesor a través de medios telemáticos, etc.).

A asistencia aos exames é obrigatoria, e a non asistencia inxustificada aos mesmos computarase como un 0 a efectos de cálculo da media. Para xustificar a non asistencia a un exame será necesario presentar un certificado médico (ou calquera outra xustificación de carácter oficial, non bastando unha mera xustificación da familia) no que se indique expresamente que o alumno non está en condicións de presentarse ao exame; de xeito contrario, o profesor non terá ningunha obriga de repetir-lle a proba ao alumno.

Se algún alumno ou alumna é descuberta copiando, a cualificación da proba será un 0. Se o feito se produce nunha proba de recuperación, esta considerarase igualmente non superada cunha cualificación de 0.

O alumnado terá a posibilidade de recuperar as partes da materia non superadas en cada avaliación, con probas de recuperación que terán a mesma estrutura cos exames ordinarios. Considerarase recuperada a avaliación se nesta proba se obtén un 5 ou máis.

A cualificación da avaliación final ordinaria calcularase en función da media aritmética das tres avaliacións. No caso de non ter superada esta, o alumnado terá que realizar tarefas de recuperación das partes da materia non superadas durante as últimas semanas de xuño. En caso de non ser entregadas no prazo fixado para a súa corrección, ou ben no caso de non superar con estas a materia, o/a alumno/a terá que realizar unha proba escrita final.

10.5. HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO, 1º DE BACHARELATO

No presente curso esta materia introdúcese no **PROENS**.

10.6. HISTORIA DE ESPAÑA, 2º DE BACHARELATO

O proceso de avaliación será continuo e integrador, constando de 3 avaliacións. Os alumnos deberán enfrontarse en cada avaliación, como mínimo, a dúas probas. A distribución prevista axustarase na medida do posible ao desenvolvemento dos contidos temporalizados por curso e establecidos con anterioridade e ás súas propias incidencias. Cada conxunto de probas do trimestre terá a súa correspondente recuperación ao remate de cada avaliación.

Os criterios de cualificación final do alumno en cada avaliación serán os seguintes:

- 10 % da nota: traballo cotián (exercicios e actividades de clase), caderno, traballos complementarios obrigatorios e voluntarios, actitude, participación, etc.
- 90%: as probas escritas ou exames; haberá polo menos dúas por cada avaliación. Para facer media aritmética das diferentes probas escritas ou exames dunha avaliación debe acadarse un mínimo dun 3 en cada unha delas e obter un mínimo de 4,5 PUNTOS na media das mesmas; en caso de non acadar estes mínimos, a avaliación estará suspensa, non podendo sumarse os outros elementos da nota e sendo necesario presentarse á recuperación da avaliación. Neste caso, a nota da avaliación calcularase en función da media das probas escritas. Nas probas escritas poderase descontar ata 1 punto por faltas de ortografía. Estas probas terán unha estrutura semellante á da ABAU (definicións, preguntas de desenvolver, composición de texto); nelas, ademais da materia correspondente a cada unha, preguntase sobre o vocabulario e as preguntas de desenvolver vistas con anterioridade no curso. Esta estrutura cambia na primeira avaliación que soamente será de preguntas teóricas e de vocabulario.

En caso de terse que adoptar unha modalidade de ensino non presencial que imposibilite a realización de probas escritas na aula, estas serán substituídas por probas telemáticas (escritas, orais ou a través de plataformas informáticas) e/ou por traballos de síntese ou investigación, tal e como se especificou no apartado 8 desta programación.

No caso de que algún alumno non puidera asistir ao instituto na data de realización dun exame ou calquera outra actividade de avaliación por atoparse en situación de corenta ou illamento decretado polo seu médico ou servizo de saúde, o profesor poderá optar por adiar dita proba de avaliación ata a súa reincorporación ou por substituíla por outra ferramenta de avaliación que se poida desenvolver de xeito telemático (proba escrita, traballo, proba oral co profesor a través de medios telemáticos, etc.). O profesor contactará co alumno en cuestión á maior brevidade posible para comunicar ao alumno a forma de avaliación decidida.

A asistencia aos exames é obrigatoria, e a non asistencia inxustificada aos memos computarase como un 0 a efectos de cálculo da media. Para xustificar a inasistencia a un exame será necesario presentar un certificado médico no que se indique expresamente que o alumno non está en condicións de presentarse ao exame; de xeito contrario, o profesor non terá ningunha obriga de repetirlle a proba ao alumno.

A recuperación farase unha vez rematada a avaliación e terá a mesma estrutura que os exames ordinarios. O alumnado só terá que examinarse da parte correspondente ao parcial ou parciais suspensos. Considerarase recuperada a avaliación se se obtén un 5 ou máis na proba.

A nota da avaliación final ordinaria calcularase do seguinte modo: A primeira avaliación computará un 20% e a segunda e terceira avaliación un 40% na nota final. Para poder facerse teñen que estar aprobadas (un 5 ou máis); a final de curso realizarase una recuperación final na que os alumnos poderán recuperar as avaliacións que teñan suspensas; nesta proba examínase de toda a materia da avaliación suspensa, sen ter en conta a división en parciais feita durante o curso. Pódese contemplar

a posibilidade de que os alumnos que así o desexen se presenten a esta recuperación para mellorar a súa calificación. De non acadarse unha calificación aprobada (5 ou máis) na avaliación final ordinaria, o alumnado terá que presentarse ao exame extraordinario de xuño, no que se avaliará de toda a materia impartida no curso e que terá a mesma estrutura que as probas desenvolvidas durante a segunda e terceira avaliación.

No caso de que un alumno sexa encontrado copiando nalgunha proba ou exame será eliminado automaticamente da mesma (a súa calificación será de 0 puntos), de xeito que:

- a) Se copia nun exame suspenderá a avaliación e terá que facer a recuperación da dita avaliación.
- b) Se copiase nun exame de recuperación, suspenderá esa recuperación e terá polo tanto que presentarse a unha proba final en xuño.
- c) Se copia no exame de xuño será enviado directamente á convocatoria de setembro.
- d) Se, por último, copiase nese exame de setembro tería a materia suspensa ata o vindeiro curso.

10.7. XEOGRAFÍA, 2º DE BACHARELATO

Os criterios de calificación fan referencia á cumprimentación dos estándares de aprendizaxe plantexados ao longo do período a avaliar e recollidos tanto nos exames escritos como no traballo na aula.

Dende esta perspectiva a cualificación do alumnado seguirá os seguintes criterios:

- Traballo na clase: 10% da nota. Valorarase a orde e limpeza no traballo e na presentación de resultados. Adecuación das respostas aos estándares de aprendizaxe requirido.
- Probas escritas: 90% da nota. Haberá polo menos dúas por cada avaliación. Recollerán unha síntese significativa dos estándares de aprendizaxe traballados ao longo do curso a través de varias preguntas.

Buscarase que o alumno comprenda en un principio os elementos básicos do estándar de aprendizaxe plantexado representando o 50% da valoración final. Sobre esa base o 50% restante estará adicado a valorar a profundidade dos coñecementos sobre estes mesmos estándares e a súa capacidade de relacionalos con outros.

O mínimo establecido para superar o estándar de aprendizaxe é coñecer os elementos básicos do mesmo, que dende a perspectiva numérica correspondería ao 50% do total.

A organización interna da proba plantexaremos un número variable de estándares cun peso específico dentro da cualificación final do exame tamén variable, que en todo caso será coñecido polo alumno durante a realización da mesma.

As probas escritas serán avaliadas de 0-10 servindo este resultado coma referencia para a obtención de medias. O final de cada avaliación haberá unha proba de recuperación para aqueles alumnos que non a superaran.

En caso de terse que adoptar unha modalidade de ensino non presencial que imposibilite a realización de probas escritas na aula, estas serán substituídas por probas telemáticas (escritas, orais ou a través de plataformas informáticas) e/ou por traballos de síntese ou investigación, tal e como se especificou no apartado 8 desta programación.

No caso de que algún alumno non puidera asistir ao instituto na data de realización dun exame ou calquera outra actividade de avaliación por atoparse en situación de corenta ou illamento decretado polo seu médico ou servizo de saúde, o profesor poderá optar por adiar dita proba de avaliación ata a súa reincorporación ou por substituíla por outra ferramenta de avaliación que se poida desenvolver de xeito telemático (proba escrita, traballo, proba oral co profesor a través de medios telemáticos,

etc.). O profesor contactará co alumno en cuestión á maior brevidade posible para comunicar ao alumno a forma de avaliación decidida.

No caso de que un alumno sexa encontrado copiando nalgunha proba ou exame será eliminado automaticamente da mesma, tendo que recuperala na avaliación seguinte de xeito que:

- a) Se copia nun exame suspenderá a avaliación e terá que facer a recuperación da dita avaliación.
- b) Se copiase nun exame de recuperación, suspenderá esa recuperación e terá polo tanto que presentarse a unha proba final en maio.
- c) Se copia no exame de xuño será enviado directamente á convocatoria de xuño.
- d) Se, por último, copiase nese exame de xuño tería a materia suspensa ata o vindeiro curso.

A nota da **AVALIACIÓN FINAL** sairá da media das tres avaliacións e cada avaliación terá que ter unha cualificación de nota positiva, é dicir; aprobada. Logo terase en conta a nivel de redondeo da nota a progresión do alumno ao longo do curso. En maio haberá unha proba final para aqueles alumnos que non acadasen o aprobado e que será similar as feitas durante o curso.

Aqueles alumnos que ao chegar o mes de maio non acadasen os contidos mínimos esixidos e, polo tanto, non aprobasen a materia, poderán realizar na convocatoria de xuño unha **Proba extraordinaria**. Esta proba terá unha estrutura idéntica ás probas escritas realizadas durante o curso. O aprobado nesta proba significará a superación da materia, aínda que será precisa unha coherencia mínima nas respostas.

10.8. HISTORIA DA ARTE, 2º DE BACHARELATO

Fan referencia á cumprimentación dos estándares de aprendizaxe plantexados ao longo do período a avaliar e recollidos tanto nos exames escritos como no traballo na aula

Dende esta perspectiva a cualificación do alumnado seguirá os seguintes criterios:

- Traballo na clase: 10% da nota. Valorarase a atención; orde e limpeza no traballo e na presentación de resultados. Adecuación das respostas aos estándares de aprendizaxe requirido.
- Probas escritas: 90% da nota. Haberá polo menos dúas por cada avaliación. Recollerán unha síntese significativa dos estándares de aprendizaxe traballados ao longo do curso a través de varias preguntas.

Buscarase que o alumno comprenda en un principio os elementos básicos do estándar de aprendizaxe plantexado representando o 50% da valoración final. Sobre esa base o 50% restante estará adicado a valorar a profundidade dos coñecementos sobre estes mesmos estándares e a súa capacidade de relacionalos con outros.

O mínimo establecido para superar o estándar de aprendizaxe é coñecer os elementos básicos do mesmo, que dende a perspectiva numérica correspondería ao 50% do total.

Para poder aprobar o exame é obrigatorio que no apartado Análise e comentario da lámina. se acade un 50% do valor da pregunta

A organización interna da proba plantexaremos un número variable de estándares cun peso específico dentro da cualificación final do exame tamén variable, que en todo caso será coñecido polo alumno durante a realización da mesma.

As probas escritas serán avaliadas de 0-10 servindo este resultado coma referencia para a obtención de medias. O final de cada avaliación haberá unha proba de recuperación para aqueles alumnos que non a superaran.

En caso de terse que adoptar unha modalidade de ensino non presencial que imposibilite a realización de probas escritas na aula, estas serán substituídas por probas telemáticas (escritas, orais ou a través de plataformas informáticas) e/ou por traballos de síntese ou investigación, tal e como se especificou no apartado 8 desta programación.

No caso de que algún alumno non puidera asistir ao instituto na data de realización dun exame ou calquera outra actividade de avaliación por atoparse en situación de corenta ou illamento decretado polo seu médico ou servizo de saúde, o profesor poderá optar por adiar dita proba de avaliación ata a súa reincorporación ou por substituíla por outra ferramenta de avaliación que se poida desenvolver de xeito telemático (proba escrita, traballo, proba oral co profesor a través de medios telemáticos, etc.). O profesor contactará co alumno en cuestión á maior brevidade posible para comunicar ao alumno a forma de avaliación decidida.

No caso de que un alumno sexa encontrado copiando nalgunha proba ou exame será eliminado automaticamente da mesma, tendo que recuperala na avaliación seguinte de xeito que:

- a) Se copia nun exame suspenderá a avaliación e terá que facer a recuperación da dita avaliación.
- b) Se copiase nun exame de recuperación, suspenderá esa recuperación e terá polo tanto que presentarse a unha proba final en xuño.
- c) Se copia no exame de xuño será enviado directamente á convocatoria de setembro.
- d) Se, por último, copiase nese exame de setembro tería a materia suspensa ata o vindeiro curso.

A nota da **AVALIACIÓN FINAL** sairá da media das tres avaliacións e cada avaliación terá que ter unha cualificación de nota positiva, é dicir; aprobada. Logo terase en conta a nivel de redondeo da nota a progresión do alumno ao longo do curso. En xuño haberá unha proba final para aqueles alumnos que non acadasen o aprobado e que será similar as feitas durante o curso.

Aqueles alumnos que ao chegar o mes de xuño non acadasen os contidos mínimos esixidos e, polo tanto, non aprobasen a materia, poderán realizar na convocatoria de setembro unha **Proba extraordinaria**. Esta proba terá unha estrutura idéntica ás probas escritas realizadas durante o curso. O aprobado nesta proba significará a superación da materia, aínda que será precisa unha coherencia mínima nas respostas.

11. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

A Avaliación da práctica docente realizaranse ao longo do curso (trimestralmente) e ao final do mesmo. En relación ao análise dos resultados obtidos realizaranse as adaptacións correspondentes no caso de que foran necesarias. Para complementar esta avaliación establécense os seguintes indicadores básicos:

11.1. INDICADORES DE LOGRO DO PROCESO DE ENSINO

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				

5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
11. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

11.2. INDICADORES DE LOGRO DA PRÁCTICA DOCENTE

	Escala			
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrecense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita				
9. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrecense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

12. MEDIDAS DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

12.1. SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

A organización do programa de reforzo de alumnos pendentes corresponde ao Departamento Didáctico (Xefe de Departamento), e o desenvolvemento do programa de reforzo corresponde ao respectivo profesor de área. Así mesmo, farase un seguimento da marcha do alumno no curso actualmente matriculado, sendo considerada como actitude positiva para a recuperación dos contidos pendentes a boa marcha no curso actual. O conxunto destas actividades serán realizadas baixo a supervisión do Xefe de Departamento.

Para a superación das materias pendentes, este Departamento optou pola combinación de realización de dúas probas escritas ou exames e a elaboración de dous boletíns de exercicios para acadar os contidos mínimos esixidos na materia que lles tiña sido avaliada negativamente no curso anterior. A materia distribuirase en dúas avaliacións, a primeira das cales se realizará no mes de novembro e a segunda no mes de febreiro. O alumnado que non supere algunha ou ningunha delas deberá presentarse á proba de recuperación no mes de abril ou maio. A nota das materias que constará na avaliación ordinaria será a media aritmética das dúas partes, ou, no seu defecto, da da recuperación final.

O Xefe de Departamento fará o seguimento do alumnado con materias pendentes de anteriores cursos. O seguimento terá unha dobre vía:

- O docente que imparta materia no curso no que se atope o alumno coa materia suspensa do ano académico anterior (profesor de área), valorará o traballo, as actitudes, o interese e o esforzo que amose no novo curso. Do resultado, positivo ou negativo, informará ao Xefe de Departamento para ser tido en conta á hora da cualificación.
- Aos alumnos con materias pendentes asignaráselles por cada avaliación cadernos de traballo que deberán elaborar e resolver para ser entregados ao profesor de área respectivo nas datas fixadas. Ademais, os profesores de área respectivos realizaránlles unha proba parcial de avaliación no primeiro trimestre e outra no segundo, así como unha global no terceiro trimestre no que poderán recuperar a materia non superada nas probas parciais. Nesta proba final só deberán examinarse da parte non superada nos parciais. O alumnado que non supere a materia pendente en xuño deberá presentarse a unha proba extraordinaria en setembro, na que se avaliará toda a materia. As datas das probas será fixadas pola Xefatura de Estudos.

Os criterios de cualificación quedan establecidos do seguinte xeito: a nota dos boletíns de exercicios será valorada ata 3 PUNTOS (30 %), e a nota da proba escrita será valorada ata 7 PUNTOS (70 %). Da suma de ambas cualificacións sairá a nota final da avaliación, que será positiva se é igual ou superior a 5 PUNTOS. Do resultado destas cualificacións e outras observacións, os profesores de área respectivos informarán ao Xefe de Departamento, que á súa vez informará disto nas sesións de avaliacións, finais e extraordinaria.

En calquera caso, valorarase o interese e o traballo realizado polos alumnos ao longo de todo o curso.

En caso de terse que adoptar unha modalidade de ensino non presencial que imposibilite a realización de probas escritas na aula, estas serán substituídas por probas telemáticas (escritas, orais ou a través de plataformas informáticas) e/ou por traballos de síntese ou investigación, tal e como se especificou no apartado 8 desta programación; a porcentaxe destas probas telemáticas ou traballos será igualmente o 70% da cualificación, manténdose o 30% para o caderniño de exercicios.

13. ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS EN DETERMINADAS MATERIAS, NO CASO DO BACHARELATO

Segundo o artigo 21 da *Resolución do 15 de xullo de 2016* (DOG do 1 de agosto), o alumnado poderá cursar en 2º materias condicionadas á superación das correspondentes materias do primeiro curso non cursadas en primeiro. Esta acreditación poderase realizar:

- Cursando e superando a correspondente materia de primeiro.
- O alumnado poderá matricularse da materia de segundo curso sen cursar a correspondente materia de primeiro curso, sempre que o profesorado que a imparta considere que o alumno ou a alumna reúne as condicións necesarias para poder seguir con aproveitamento a materia de segundo. En calquera caso, a decisión de que o alumnado reúne as condicións para poder seguir con aproveitamento a materia de segundo curso, deberá adoptarse segundo criterios obxectivos e avaliábles, de maneira que sexa posible acreditar tal condición. O departamento didáctico correspondente poderá realizar unha proba. A data límite para a realización desta acreditación será antes do inicio das actividades lectivas. Desta circunstancia deixarase constancia mediante unha dilixencia no historial académico, no expediente académico e, de ser o caso, por medio de observación no informe persoal por traslado.

No caso do Departamento de Xeografía e Historia, entendemos que tal circunstancia só podería darse se un alumno de 1º de Bacharelato (que non cursou a modalidade de Humanidades e Ciencias Sociais) decide escoller en 2º de Bacharelato o itinerario de Humanidades e Ciencias Sociais e unha ou dúas materias do bloque de asignaturas troncais, isto é, Xeografía e Historia da Arte.

Como pretendemos que a avaliación sexa continua, formativa e integrada no proceso ensino-aprendizaxe, nos primeiros días de clase realizarase unha proba de nivel ou avaliación inicial destinada a valorar os coñecementos previos e os esquemas mentais do alumnado e o seu nivel de competencia. Un instrumento desta avaliación pode ser unha proba inicial que pode constar dos seguintes apartados:

- Competencia lectora: actividades relacionadas coa comprensión de textos escritos.
- Conceptos e expresión escrita: cuestións sobre aspectos básicos de Xeografía, Historia e Historia da Arte, que ademais permitirán avaliar a coherencia e a corrección gramatical e ortográfica.
- Elaboración de sínteses ou esquemas, mapas conceptuais..., que permitan coñecer se os alumnos e alumnas dominan eses procedementos tan básicos na nosa área.

Nas devanditas probas escritas o nivel académico esixido corresponderá cos contidos mínimos esixibles desta materia optativa a cursar.

Nas reunións de avaliación inicial programadas no centro, trataranse os casos dos alumnos/as aos que se lle detecten carencias básicas para tomar as medidas oportunas na xunta avaliadora. Ademais, na materia que corresponde ao noso Departamento, os resultados de dita proba poderán orientarnos cara ao establecemento das estratexias de aprendizaxe e a realización das actividades de reforzo máis axeitadas a cada alumno/a.

E unha vez adoptada a decisión de que o alumno inscrito curse as correspondentes optativas (Xeografía e/ou Historia da Arte) aplicaráselle os mesmos criterios obxectivos de avaliación que ao resto do alumnado matriculados.

14. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Segundo o disposto na *Circular 8/2009 da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa*, e de acordo co previsto no artigo 16.2 do *Real decreto 1105/2014, do 26 de decembro, pola que se regulan algunhas medidas de atención á diversidade para o alumnado da ESO con necesidades específicas de apoio educativo e para evitar o abandono escolar*, e por outra parte, atender a aquel alumnado que, pola súa conduta disruptiva reiterada, impide o normal desenvolvemento do traballo do seu grupo, o Departamento de Xeografía e Historia seguirá os procedementos de actuación que estableza a dirección do Centro para mellorar no posible o proceso de ensinanza-aprendizaxe, os resultados académicos e o clima de traballo. Entendemos por reforzo aquelas actividades ou medidas de tipo metodolóxico ou didáctico destinadas nuns casos a reconducir a aprendizaxe dos alumnos e noutros a acadar ou afianzar obxectivos non conseguidos plenamente.

Diferenciamos medidas ordinarias organizativas como adecuar para algún alumno tempos ou recursos didácticos diferenciados ou o propio apoio de profesorado na aula, das medidas ordinarias curriculares, como a adaptación metodolóxica ou de instrumentos de avaliación para algún alumno. Por outra banda, están as medidas extraordinarias organizativas, como recibir apoio de profesorado especialista PT, e as medidas extraordinarias curriculares, como a elaboración de ACS (Adaptacións Curriculares Significativas) na materia. Para a aplicación destas medidas terase en conta a opinión do Departamento de Orientación.

Durante o presente curso académico, é especialmente relevante prestar atención ás situacións individuais que se poidan producir como consecuencia das medidas a adoptar ante a pandemia da Covid-19. Neste senso, é especialmente importante ter en conta a diversidade de medios tecnolóxicos cos que pode contar o alumnado e que serán de uso imprescindible no caso de terse que adoptar un modelo de ensino non presencial. Cada profesor terá en conta a situación individual de cada alumno a este respecto, e procurará ser comprensivo con aqueles alumnos que carezan de medios suficientes, alo menos ata que o Centro ou as administracións educativas lles proporcionen os medios suficientes. Tamén será necesario ter en conta ao alumnado con necesidades específicas de apoio educativo e que, polas súas características, poden ter dificultades engadidas en caso de terse que suspender ou reducir a actividade lectiva presencial; polo tanto, os profesores terán en conta as medidas ou indicacións que se transmitan desde o Departamento de Orientación, a Dirección do Centro ou do titor.

15. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

Durante o presente curso académico 2022-2023, dada a mellora na situación sanitaria derivada da pandemia da Covid-19, e sempre de acordo co establecido polas directrices das autoridades sanitarias e educativas e pola dirección do centro, procuraranse realizar actividades complementarias ou extraescolares. Para o caso de 1º de ESO búscase a visita a algún castro ou centro de interpretación arqueolóxica, ademais estase a estudadr a posibilidade de realizar algunha outra visita cos outros cursos.

16. MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN

O proceso de ensinanza, a labor docente e a presente programación deberán ser avaliadas para detectar posibles aspectos de mellora e as modificacións necesarias. Os aspectos que se terán en conta durante este proceso serán fundamentalmente:

- A adecuación de obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe ás características e necesidades do alumnado.
- A adecuación de procedementos e instrumentos de avaliación ás características e necesidades do alumnado. Cando se considere que a programación é mellorable nestes aspectos, será necesaria unha reflexión por parte do Departamento que leve a atopar as causas do problema e a buscar solu-

cións. Ditas accións de mellora recolleranse na memoria final de curso para ter en conta na elaboración da programación do curso seguinte.

- Grao de desenvolvemento da programación didáctica. Se o grao de desenvolvemento da programación é inferior a un 75% procederase do mesmo xeito que no apartado anterior. Considérase idóneo que se acade un 80% de impartición da materia no Bacharelato. O desenvolvemento da programación didáctica analízase tamén nas sesións de avaliación, nas que se dá conta da conformidade ou non neste aspecto nos distintos cursos para unha posterior avaliación no departamento en caso de que se detecte unha non conformidade.
- Metodoloxía utilizada.
- Adecuación dos recursos didácticos empregados.
- Valoración da materia traballada en relación coa temporalización fixada ao comezo do curso.
- Valoración dos resultados da avaliación.

Pretendemos facer un seguimento deste proxecto didáctico cunha avaliación periódica (en principio mensual) para poder solucionar os problemas que atopemos na súa aplicación tan pronto como sexa posible sen esperar a rematalo curso. Desta avaliación do proxecto poderanse deducir modificacións que afecten ó futuro do seu desenvolvemento se con iso cremos que podemos mellorar a práctica docente.

A continuación indicaranse os ítems nos que se baseará a autoavaliación do grao de consecución da Programación Didáctica do presente curso académico:

ÍTEMS FUNDAMENTAIS	GRAO DE CONSECUCIÓN		
	Si	Mellorable	Non
1. Acadáronse os obxectivos didácticos previstos na Programación?			
2. Aplicáronse correctamente as metodoloxías en cada un dos cursos e niveis?			
3. Aplicáronse correctamente os criterios de avaliación previstos?			
4. Aplicáronse correctamente os criterios de cualificación previstos?			
5. Acadáronse os resultados académicos previstos por parte do alumnado no proceso de ensino-aprendizaxe?			
6. Aplicouse correctamente, en cada un dos cursos, os apartados previstos na Programación Didáctica?			
En caso negativo de calquera dos ítems fundamentais, especificar en que se errou para futuras correccións.			

17. PUBLICIDADE E DIFUSIÓN DA PROGRAMACIÓN

A fin de que o alumnado e o resto da comunidade educativa coñeza en todo momento os criterios de avaliación, contidos a traballar e demais aspectos relacionados co seu proceso de ensino-aprendizaxe, a presente programación estará dispoñible para toda a comunidade educativa na web do centro, na sección do Departamento de Xeografía e Historia. Igualmente, durante os primeiros días de clase, informarase ao alumnado dos aspectos máis salientables da mesma, sinaladamente os criterios de cualificación. Tamén se informará ao alumnado con materias pendentes do proceso de recuperación das mesmas e das datas das probas. O docente entregará o correspondente boletín de exercicios a aqueles alumnos/as con materia pendente; este irá acompañado dunha folla que será asinada polo pai ou nai, na que se lles informará de dita entrega, así como da data máxima de devolución do boletín xa cumprimentado.